

# Sprawozdanie

Dyrekcji Państw. Gimnazjum

IM. ŚW. STANISŁAWA KOSTKI  
w KOŃSKICH.

(TYP GIMNAZJUM: HUMANISTYCZNY).

ZA ROK SZKOLNY  
1929/30.

w KOŃSKICH.

NAKŁADEM UCZNIÓW i UCZENIC.



Ignacy Dąg

Echa mickiewiczowskie w „Balladynie“  
Juljusza Słowackiego.

(Wyjątek z pracy pt. „Stosunek J. Słowackiego  
do A. Mickiewicza“).





nr. inw. Spr. 66

W „Liljach“ Mickiewicza, którym ton i temat dała pieśń ludowa, opowiadająca, jak „pani zabiła pana“ jest scena, w której mężobójczyni błaga Pustelnika o radę, jedno tylko mając pragnienie—by zbrodnia na jaw nie wyszła. Otóż ta łatwość pogodzenia się z faktem zbrodni wystąpi u Balladyny, jako rys zasadniczy i przejawia się najjaskrawiej w analogicznej rozmowie z Pustelnikiem<sup>1)</sup>.

W obu utworach Pustelnik mówi, że wskrzesi ofiarę mordu, słowa aktu III w 417: „Siostra niech siostrę zawoła“ wiążą się ze słowami „Lilij“ „I mąż twój nie powróci, chyba zawołasz sama“ (w. 255—256<sup>2)</sup>).

Gdy każe rósć wierzbie, pocię brzmia w uszach rytmy „Lilji“ mickiewiczowskich:

„Rośnij kwiecie wysoko

Jak pan leży głęboko“ (w 7—8)

W ich tonie więc mówi czy śpiewa Goplana:

„Rośnij wierzbo płacząca“ (akt. 4]. w. 115<sup>3)</sup>).

Fantastyczny świat poematu, motywem głównym czyniący miłość bogini wodnej do człowieka, u samego Słowackiego, mający poprzedniczkę w Rusalce ze „zmii“, miał odległy pierwowzór w poezji mickiewiczowskiej w „Switeziance“ Switezianka, nifma jeziora, nasunęła również pocię sposób wprowadzenia mitologii<sup>4)</sup>

---

1) Juliusz Kleiner, Juliusz Słowacki, dzieje twórczości, tom drugi, wyd. trzecie (str.26).

2) Juliusz Słowacki, „Dzieła wszystkie“, tom IV. „Balladyna“, opr. J. Klejner (Objaśnienia wydawcy); również jak to zaznacza, prof. Kleiner, związek z „Liljami“ stwierdził już Małecki (J. Słowacki, wyd. trzecie, 1901 t. II str. 289)

Prof. Tretjak (J. Słowacki, t. I) dopatruje się pewnego tylko pokrewieństwa pomiędzy bohaterką tragedji, a mickiewiczowską „panią co pana zabiła“ z ballady „Lilje“ zaznaczając równocześnie, że tylko do tego pokrewieństwa wpływ Mickiewicza się ogranicza, piorun zaś, który rozwiązuje tragedję, przypomina prof. Tretiakowi cudowne rozwiązanie ballady „Lilje“

3) J. Słowacki „Dzieła wszystkie“ t. IV., Objąśnienia wydawcy.

4) J. Kleiner, J. Słowacki wyd. III., 1925, t. II. st. 26; J. Słowacki

Kiedy Skierka (akt. I. scena II.) opisuje zjawienie się Goplany, czyni to w słowach podobnych do opisu pojawienia się „Switezianki“ (w. 283—284):

„Ach, patrz na słońca promyku  
Wytryska z wody Goplana„

---

(w. 67—68):

„Ponad srebrzyste „Switezi“ błonie,  
Dziewicza piękność wytryska“<sup>5)</sup>.

Kiedy zaś Goplana zaprasza Grabca na schadzkę, przypomina to analogiczny obraz schadzek strzelca z wodnicą:

„Mój drogi,  
Więc teraz co wieczora na leśne rozłogi  
Musisz do mnie przychodzić. Będziemi bładzili  
Kiedy księżyc przyświeca, kiedy słowik kwili  
Nad falą szklitych jezior pod wielkim modrzewiem  
Będziemy razem marzyć przy księżycu“ (akt I. w. 468—473).

---

„Jakiż to chłopiec piękny i młody.  
Jaka to obok dziewczica.  
Brzegami sinej Switezi wody.

„Dzieła wszystkie“, t. IV. Objąsnienia wydawcy. Że w charakterystyce Goplany J. Słowacki powoduje się widocznie „Switezianką“ zauważył już St. Winkiewicz (A. Mickiewicz - odczyt wypowiedziany na kursie uzupełniającym dla nauczycieli szkół średnich w dniu 5 i 6 kwietnia 1911 Kraków 1911 str 23-24)

Prof. Tretiak (J. Słowacki—historja slucha poety i jej odbicie w poezji t. j. str. 89 dopatruje się pewnego zewnętrznego podobieństwa Goplany do mickiewiczowskiej Switezianki, zaznaczając w przypisie, że to podobieństwo występuje naprz. w tych słowach Goplany do Grabca:

„Mój Drogi“

Więc teraz co wieczora na leśne rozłogi  
Musisz do mnie przychodzić. Będziemy bładzili,  
Kiedy księżyc przyświeca, kiedy słowik kwili,  
Nad falą szklitych jezior pod wielkim modrzewiem  
Będziemy razem marzyć przy księżycu. „(Akt I. w. 468—473)“.

5) Manfred Kridl „Antagonizm Wieszców“. Warszawa 1925.

Idą przy świetle księżyca. . .”

„Każdą noc prawie o jednej porze„

Pod tym się widzą modrzewiem. . . (w. 1—4, 9—10)<sup>6</sup>).

Słowacki dwa razy wprowadza w ciąg dramatu motyw metamorfozy, tak ważny w balladach Mickiewicza: raz, gdy Goplana zmienia Grabca w drzewo: aktu II. w. 112—126: „Wyrośnij w ziemię, i z tej ziemi.

Wyrośnij korą odziany.

I liśćmi płaczącemi“.

„Grabiec tonie w ziemię, wierzba na tem miejscu wyrasta“

„Rośnij wierzbo płacząca“;

drugi raz, gdy z nim farsę czarodziejską na temat

„Z chłopca król“ urządza: akt III. w. 578:

Grabiec

„Powiedz, co się zrobiło ze mną“

Goplana

„Król się zrobił“<sup>7</sup>).

W „Świtezi“ Mickiewicza przemiana małżonek i córek Świtezi w ziola (w. 162—168):

---

6) M. Kridl: „Antagonizm Wieszców“, Warszawa 1925.

Por. również J. Słowacki, „Dzieła wszystkie“, Lwów 1924, tom. IV. Objaśnienia wydawcy.

7) Juliusz Słowacki „Dzieła wszystkie“—t. IV. Objaśnienia wydawcy aktu II. w. 112—125: „Goplana postępuje podobnie, jak czarodziejka Alcyna w „Orlandzie Szalonym“ Ariosta, która Astolfa zmienia w drzewo (w pieśni IV.) Motyw przemiany znany w baśniach nowego świata, w literaturze reprezentowany zwłaszcza przez Metamorfozy „Owidjusza“, w balladach ważną gra rolę (wystarczy przypomnieć „rybkę“ Mickiewicza)“.

Objaśnienia wydawcy aktu III. w. 578: „Słowacki poraz drugi wyprowadzając w ciągu dramatu motyw metamorfozy, tak ważny w balladach Mickiewicza łączy z nim znany motyw anegdotyczno-komedjowy przebrania chłopca za króla (wyzyskany przez Shakespearz'a w „Poskoromieniu złośnicy“, u nas w. w. XVII. przez Piotra Baryka w komedji „Z chłopca król“).

„Widzisz to ziele dokola“.  
To są małżonki i córki „Switezi“,  
Które Bóg przemienił w ziola,  
„Białawem kwieciem jak białe motylki,  
Unoszą się nad topielą;  
Lisć ich zielony, jak jodłowe szpilki,  
Kiedy je śniegi pobieła.

W „Rybce“ zaś przemiana zawiedzionej kochanki w rybkę  
(w. 65— 68):

„Złotemi plamki nadobna,  
Kraśne ma po bokach piórka,  
Główka, jak napaśtek drobna,  
Oczko drobne jak paciórka“

Nie brak balladowego ducha powrotnika (zjawienie się Ali-  
ny zamordowanej)<sup>8)</sup>.

(akt II. w. 347—350)

„Trup...trup. trup na mnie białą dłonią kiwa...  
Wszystkie mi włosy przesiekły sumnieniem  
I ciągną nazad, wstając z głowy—Ale  
Nogi przykute...“

„Lilje“ w. 329—335:

„ W tem drzwi kościoła trzasty,  
Wiatr zawiął, świece zgasły,  
Wchodzi osoba w bieli:  
Znany chód, znana zbroja...  
Staje wszyscy zadrzeli,  
Staje, patrzy ukosem,  
Podziemnym woła głosem.

Nie brak ubocznego włączenia wątków balladowych, jak  
motywu miasta zatopionego (akt III. w. 460—464)

Słychać dzwony podziemne  
„Cóż to. ? zalane przed wiekami miasta.

---

8) Wstęp Kleinera do „Balladyny“ w Wyd. Bibl. Nar. wyd. drugie 1924.



Wołają z Gopla do Boga o litość  
Placzem wieżowym. . . Może jaki krzyżyk  
Wieży sodomskiej między liljami  
Widać na fali...“

Wiara ludowa w istnienie miast żalanych, związana z losem Sodomy i Gomory (stąd w wierszu 463 wzmianka o wierzy sodomskiej), znalazła już wyraz w „Świtezi“ Mickiewicza<sup>9)</sup>. (np. w. 29—32):

„Nieraz wśród wody gwar jakoby w mieście,  
Ogień i dym bucha gęsty,  
I zgiełk walczących i wrzaski niewieście  
I dzwonów gwałt i zbrój chrzęsty“.

Wspomniana przy końcu sceny III., aktu III. modlitwa dziecka wydaje się pozostawać w związku z balladami Mickiewicza, z „Powrotem taty“: <sup>10)</sup>

„Jak potępiony człowiek, za którego dziecię się modli“  
(w. 468—469).

---

„Pójdźcie o dziatki, pójdźcie wszystkie razem  
Za miasto pod słup, na wzgórek;  
Tam przed cudownym klękniście obrazem  
Pobożnie zmówcie paciorek, (w. 1—4)

Nie bez wpływu zapewne na Słowackiego pozosłała „Modlitwa Ewy“ w sc. IV. trzeciej części „Dziadów“ np. w 18—20.

„Jeszcze pójdę przed Matką Najświętszą uklęknę  
Pomodłę się za niego: Kto wie czy w tej chwili  
Ma rodziców, żeby się za nim pomodlili“ <sup>11)</sup>.

9) Juliusz Słowacki, „Dziela wszystkie“, tom IV., „Balladyna“. opr. J. Kleiner, Objaśnienia wydawcy do aktu III. w. 460—464. Wstęp J. Kleinera do „Balladyny“ w Wyd. Bibl. Nar., wyd. drugie, 1924.

10) L. c. „Por. w Wacławie“ w 120—121 („Wierzy w ostatnią pomoc—w moc dziecka pacierzy“) i Objaśnienie.

11) Por. w „Hymnie o zachodzie słońca“ w. 37—42:  
„Kazano w kraju niewinnej dziecinie  
Modlić się za mnie codzień—a ja przecie

Znachodzą się też reminiscencje słowne z ballady Mickiewicza „To lubię“ (w. 539—542):

„A ty mój Skierko, leć na mały mostek.  
Gdzie jest mogiła samobójcy stracha  
Ukryj się w łoży zarostek  
Za godzinę przez ten mostek“

---

(w. 1—4.)

„Spojrzyj Maryło, gdzie się kończą gaje:  
Wpraw łóz gęsty zarostek,  
W lewo się piękna dolina podaje,  
Przodem rzeczulka i mostek.“

U Słowackiego „łoży zarostek,“ u Mickiewicza „łóz gęsty zarostek“<sup>12)</sup>

Znajdujemy również ten sam rym, tylko u Mickiewicza „zarostek - mostek“, u Słowackiego „mostek-zarostek“

Rym „serce - iskierce“, spotykamy „Czterech toastach“, w „Romantyczności“, w „Dziadów“ części III-ciej Mickiewicza, spotykamy również w „Balladynie“ Słowackiego (aktu II. w. 54—55):

„Spuść się na czarne Balladyny serce;  
Zazdrość widziałem małeńskiej iskierce,“  
„Cztery toasty“ (w. 4—11):

---

Wiem, że mój okręt nie do kraju płynie.

Płynąc po świecie...

Więc, że modlitwa dziecka nic nie może

Smutno mi Boże”.

12) Juliusz Słowacki „Dzieła wszystkie“ t. IV. Objaśnienia wydawcy również por. odnośny przypis Kallenbacha w Wyd. Bibl. Nar. 1926.

Por. w „Rybce“ Mickiewicza (w. 37—40.):

„Ku wodzie obraca kroki.

Gdzie, łoża gęsto spleciona

Wzdłu wykręconej zatoki

Okryła rzekł ramiona”

„Niedość na światła i skierce  
Gdy wszystko dokoła skrzepło:  
Chłodny świat i chłodne serce“

Romantyczność“ (w. 67—69):

„Widzisz, świat w proszku, w każdej gwiazd i skierce  
Nie znasz praw żywych, nie obaczysz cudu.  
Miej serce i patrzaj w serce.“

„Dziadów“ część III.:

„Oni to wszyscy mali: ale patrz w ich serce;  
Najlepiej ogień zgasić dopóki w iskerce“<sup>13)</sup>.

I nietylko „Świtezianka“ była wzorem dla powiewnej Goplany, ale także uderzyła wyobrażenie Juljusza lekkość czarowna Zosi pasterki drugiej części „Dziadów“.

Świetlistość i lekkość czarowna budzącej się Goplany to lekkość i świetlistość Zosi pasterki.

W wierszach (289—306) w scenie aktu II. Goplana bliższą jest Zosi niż Świteziance. Zupełnie melodją „Recitativa“, (w. 448—456) brzmią wyżej wymienione wiersze. Zależność tę potwierdzają reminiscencje słowne:

Guślarz:

„A toż czy obraz Bogarodzicy,  
Czyli anielska postać.  
Jak lekkim rzutem obręcza  
Po obłokach zbiega tęcza,  
By z jeziora wody dostać:  
Tak ona świeci w kaplicy.“

---

13) Por. w „Lambrze“ , Pieśń II. (w. 634-635);

„W malej z początku żywiona i skierce  
Kiedy w popioły obróciła serce.,  
Motto „Kordjana“, Pieśń I (W, 125-127):  
„Ożywie ogień, jeśli jest w skierce  
Tak Egipcjanin w liście z aloesu  
Owija zwiędłe umarłego serce“

Por w satyrze Krasickiego „Do króla“ (w. 115—116):

„Nie trzeba, mości Królu, mieć łagodne serce.“  
Zwycięż się zgąs ten ogień i zatłum w skierce.

Do nóg biała spływa szata  
Włos z wietrzykami swawoli“ (w. 372—379).

---

„Ach patrz na słońca promyku  
Wytryska z wody Goplana“ (w. 281—282).

---

Guślarz:

„Na głowie na kraśny wianek“ (w. 386)

---

Hochlik:

Ona ma wianek na głowie ..“ (w. 298).

Skierka:

„Jak powiewny liść ajeru  
Lekko wiatrem kolysana,“ (w. 283—284).

---

Recitativo:

„Latam gdzie wietrzyk zawieje,“ (w. 430).

Wiatr mną jak piórkiem pomiata“ (w. 449).

Również zupełnie melodją „Airu“ i „Recitativa“ drugiej części „Dziadłów“ brzmią wiersze pierwszej sceny aktu V. (w. 5—23), w których Skierka śpiewa czy mówi:

„Znów polecę po rozłogach,“ i t. d. w. 5:

Zatrzmam się nad jeziorem,

Zawołam: labu! labusie!“ i t. d. (w. 9—10)

„I znów lecę po leszczyrę

Gdzie łania Goplany szczypie

Blyszczącą deszczem krzewinę;

I tęczę nad nią zawieszę.

I róże nad nią rozwinę;

I znowu dalej pośpieszę

Na skrzydłach babki konika“. (16—22)

---

„Na baranku bez ustanku

Walam: baś, baś, mój baranku“, (400—401)

„Za lekkim zefirkiem goni,  
Za muszką za krasnym wiankiem,  
Za motylkiem za barankiem,“ (427—429).

„Choć sobie igram do woli,  
Latam gdzie wietrzyk zawieje,  
Nic mnie nie smuci, nic mnie nie boli,

Jakie chcę wyrabiam cuda;  
Przędę sobie z tęczy rąbki,  
Z przeźroczystych łez poranku  
Tworzę motylki, gołąbki“, (439—444).

Nie ulega wątpliwości, że echem „Arji“, „Recitativa“ drugiej części „Dziadów“ są wiersze (5—25) sceny I., aktu V. Zupełnie ten sam ton, melodia, słowa, beztroska powiewnej istoty, tak że Skierka to młodszy brat powiewnej, czarownej, beztroskiej Zosi pasterki.

Filon parodjował uczuciowość przesadną w stylu Gustawa z „Dziadów“ części IV <sup>14)</sup> i demonstrował, że to nie romantyzm, ale przeżytek sentementalno-pseudoklasycznej sielankowości <sup>15)</sup>. Szuka więc kochanki, której na podłożnym nie bywało świecie. Znajduje ukochaną, aby ją utracić na wieki <sup>16)</sup>. Słowa w w. 211 aktu. I.

Po w 172 aktu I. „Wchodzi Filon, pasterz zamysłony - fantastycznie we wstążki i „kwiaty ubrany“. Podobnie Gustaw w „Dziadów“ części IV. występuje po w. 11 „ubrany dziwacznie“, w. 100. „Na skroniach trawa i liście,“ w 103.

14). Kotowicz, „Wątek ideowy w „Balladynie“ i „Weselu“, str. 38-42.

15). J. J. Słowacki, „Dzieła Wszystkie“, tom IV., „Balladyna“, opr. J. Kleiner, Wstęp, str. 10; J. Kleiner, J. Słowacki, tom II., wydanie trzecie, str. 17-13.

16). J. Kleiner, J. J. Słowacki, t. II, wyd. trzecie, str. 17-18:

„Ironji poety zwraca się tu również - przeciw uczuciowości własnej, przeciw własnym rojeniom. Tę nutę osobistą uwydatnił dr. Eugenjusz Kuchar-  
ski omawiając nową monografię o Słowackim, Wiek Nowy, 1921.

Wstęp do Wyd. „Balladyny“ w Bibl. Nar., wyd. drugie, str. 18.

Nutę osobistą uwydatnił wcześniej Mazanowski; Jedna z dramatycznych Kronik Słowackiego (Bibl. Warszawska, 1909).

„Różne paciorki, wstążek okrajce?“<sup>17)</sup>.

W w. 246 „Pokazując na serce“. Jest to gest Gustawa z części II. „Dziadów“ (w. 538—539): „Pokazał ręką na serce, lecz nic nie mówi Pasterce“<sup>18)</sup>. Por w części IV. „Dziadów“ (po w 680): „po pauzie pokazując na serce“, w „Dudarzu“ w 179: „Wskazał ku sercu“... Pokazuje również na serce Pustelnik po w 234 aktu I „pokazując na serce“.

„Serca nie mają, a sercem się drożą“ wydają się być echem walki uczuć z rozumem w poezji mickiewiczowskiej („Oda do młodości“, „Romantyczność“, „Dziadów“ część IV).

Jednakże bez względu na intencje Słowackiego, Gustaw nie przestaje być wzorem dla Filona. Również doszukać się można pewnej analogji w scenie Filona z Pustelnikiem, a Gustawa z księdzem. Z jednej strony uczucie, fantazja, z drugiej trzeźwy rozum.

W scenie I. aktu II. (wiersz 188—189) Pustelnik mówi do Filona: „Młody szaleńcze, gdzie zimny rozsądek? Wyrzuca z świata boskiego porządek“, W „Dziadach“ części IV. w w. 538, ksiądz mówi do Gustawa „O, nieszczęśliwy zapaleńcze młody“.

Obaj zarzucają bezużyteczność ludzi tego pokroju, co Filon i Gustaw.

Pustelnik (w 213—218):

„Głupcze!

Niedoścignionych gwiazd szalony kupcze.

Ty, co na dworach szukałeś kochanki:

Precz, precz odemnie, kwiecie beznasienny,

Studniom niezdatny, jak stłuczone dzbanki,

Światowi, jako słońca blask jesienny

---

17). J. Słowacki, „Dzieła wszystkie“, tom IV, „Balladyna“, opr. J. Klinier, Objaśnienia wydawcy por. Wstęp i odnośne przyp. w wyd. Bibl. Nar. Kotowicz: „Wątek ideowy w „Balladynie“ i „Weselu“, str. 41.

18). J. Słowacki, „Dzieła wszystkie“, I. c.

Kotowicz, „Wątek ideowy w „Balladynie“ i „Weselu“ str. 41.

Bezużyteczny“.

Książd (w. 489—498):

„Przeciwko światu i przeciwko sobie  
Cięższe twoje niżeli przeciw Bogu grzechy.  
Człowiek nie jest stworzony na łyzy i uśmiechy  
Ale dla dobra bliźnich swoich ludzi,  
Jakkolwiek w twardej Bóg doświadsza próbie,  
Zapomnij o swym prozku, zważ na ogrom świata,  
Ta myśl wielka pomniejsze zapaly przystudzi.  
Sługa boży pracuje do późnego lata;  
Gnuśnik tylko zawczasu zamyka się w grobie,  
Nim go Pan trąbą straszliwą przebudzi“.

A gdy każe Pustelnikowi, na wspomnienie doznanych krzywd (w rozmowie z Kostrynem, akt I, scena I.), unieść się gniewem, przypominały się zapewne poecie rytmy „pięknej Grażyny“ Mickiewicza; w tonie więc żalów Litawora wypowiada swój gniew Pustelnik do Kostryna. Gniew Litawora wmiarę rozpamiętywania krzywd rośnie i przechodzi we wściekłość. To samo musimy powiedzieć o gniewie Pustelnika (w. 34—43):

„Przeklinaj ze mną, oni klątwy warci  
Bogdaj poznali co pomór i głody!  
Bogdaj piorunem napoły pożarci,  
Padając w ziemię paszczą rozdziawioną,  
Proch mieli płaszczem, a węża koroną,  
Bogdaj klnąc zbójce, potargalem siły,  
Wściekłem się, jako brytan uwiązany.  
Bo też ja kiedyś byłem pan nad pany,  
Stutysięcznemu narodowi miły,  
Żyłem w purpurze, dziś noszę łachmany!  
Muszę przeklinać“.

„Grażyna“ (w. 443—446 i w. 452—453):

“ O! czas, że temu położymy koniec,

Czas, że po sobie jeździć nie pozwolim!  
Póki młodego w piersiach żywię ducha,  
Póki zerazo ręki zdrowej slucha“

„Dopóki koń mój!.. póki szabla moja..

Tu mu gniew słowa i technienie zatoczył,“

W strofach tych spotykamy się również z ulubionym dawniej przez Słowackiego wierszem jedenasto zgłoskowym, który właśnie przejął z „Grażyny“ i „Konrada Wallenroda“.<sup>19)</sup>

Czyż nie są echem „Grażyny“ słowa Kirkora, które w jedenastozgłoskowych strofach wypowiada (w. 714-715):

„Jak będzie kochać? lubić, co ja lubię?

Jak mi rozchmurzać gniewu nawałnice?“

Zapewne słowa te nasunęły wiersze, kreszące stosunek Grażyny do Litawora (w. 521—525):

„Osloda smutku, spółniczka wesela,

Nietylko łożę i serce podziela,

Lecz myśli jego i władzę nad ludem,

Wojny i sądy i tajne układy

Częstokroć od jej zależały rady“

Typowym przykładem kobiety przebranej za rycerza, którą chętnie przedstawiają powieści rycerskie z końca XVIII i początku XIX. wieku—wystarczy przypomnieć powieści Floriana, popularnego w Polsce romansopisarza francuskiego—była „Grażyna“ Mickiewicza:

Po w. 113 aktu V:

„Kostryn i Balladyna w zbrojach-z helmami zapuszczonemi „ wchodzą na scenę“<sup>20)</sup>.

---

19). O tem, że wiersz jedenastozgłoskowy był dawniej ulubionym przez Słowackiego i że go przejął z „Grażyny“ i „Konrada Wallenroda“ Mickiewicza, pisze S. Windakiewicz („Badania źródłowe nad twórczością J. Słowackiego, 1910., str. 59-60).

20). J. Słowacki, „Dzieła wszystkie“, tom IV., opr. J. Kleiner: Objaśnienia wydawcy.



„A wtem się zlekka rozwarły podwoje,  
Litawor wyszedł sam jeden do sieni,  
Szatę miał, w jaką stroi się na boje,  
Całą od sutej błyszcząca czerwieni,  
Głowę pod chelmem, piersi miasto zbroje,  
Pancerz obwijał z żelaznych pierścieni,  
W lewicy tarczę mniejszego oblęku,

A pas od miecza na prawym niósł ręką“. (w.797—804).

Obraz w w. 136—137 aktu V.: „Nie znajdę kruszcu na zalanie gardła temu Niemcowi“, wydaje się być związany ze słowami Rymwida w „Grażynie“ o „gadzie krzyżackim“:

„Maloż Prusaki i Mazowsza cary

Ziem, ludzi, złota wepchnęli mu w paszczę?

On wiecznie głodny, choć pożarł tak wiele,

Na resztę naszą rozdziera gardziele“ (w. 310—313)<sup>21)</sup>.

Wiążąc dzban z malinami, a więc ciałem stałem wnosipodobnie jak Mickiewicz w „Stepach Akermańskich“—określenie, związane z światem ciał płynnych, w świat ciał stałych; upodabnia maliny do stumienia wody, a ten przez podobieństwo koloru zbliża się do strumienia krwi, wytryskującego z piersi Aliny:

“... z tego dzbanka

Płyną maliny, a za alabastrowej

Piersi wytryska drugi taki strumień“<sup>22)</sup>.

aktu II, (w. 283—285).

---

21). Juliusz Słowacki, „Dzieła wszystkie“, tom IV., „Balladyna“, opr. J.Kleiner, objaśnienia wydawcy.

Obraz związany ze znanym faktem, że Partowie zabitemu Krassusowi złoto roztopione w gardziel wlały (tamże).

Tak więc prof. Kleiner dopatruje się w tym obrazie dwóch analogji, podwójnego echa, Nie ulega wątpliwości, że słowa Rymwida w „Grażynie“, z której już zaczerpnął tak wiele, bliższymi były poecie.

22). Stefanja Skwarczyńska, „Ewolucja obrazów u Słowackiego“, 1925, str. 47-48.

„Wpłynąłem na suchego przestwór oceanu  
Wóz nurza się w zieloność i jak łódka brodzi  
Śród fali łąk szumiących, śród kwiatów powodzi  
Omijam koralowi ostrowy burzanu“.

Pustelnik przypomina nie tylko księdza z „Dziadów“ części IV., kiedy trzeźwością myśli studzi zapaly Filona, kiedy każe mu z podobłocznych krain zstąpić na ziemię (scena I. aktu II), nie tylko Litawora, gdy gniew jego, w miarę rozpaniewania krzywd rośnie i przechodzi we wciekłość, (scena I. aktu I), lecz także nieszczęsnego ojca Ugolina (przekład A. Mickiewicza z Dantego pt. „Ugolino“, wyjątek z „Boskiej komedji“), kiedy w scenie I. aktu I., w strofach jedenastozgłoskowych wypowiada przed Kirko-rem swój przeogromny ból po śmierci trojga dzieci (w. 45—49):

„Miałem dziątek troje,  
Nocą do komnat weszli brata zbóje  
Różyczki moje trzy z łodygi ścięto!  
Dziecinki moje w kolyskach zarznięto!  
Aniołki moje!... wszystkie moje dzieci.“

---

„Ugolino“ (w. 72—74):

„—Jak mnie tu widzicie,  
Tak ja widziałem wszystkie dzieci moje  
Jedno po drugim-wszystkich było troje“

Zależność tę potwierdzają reminiscencje słowne: u Słowackiego: „Miałem dziątek troje, u Mickiewicza: „wszystkich było troje“; u Słowackiego: „wszystkie moje dzieci“, u Mickiewicza: „wszystkie dzieci moje“.

Spotykamy u Słowackiego ten sam rym co i u Mickiewicza: w „Balladynie“: „troje - moje“, w „Ugolinie“: „moje - troje“.

Nie ulega więc wątpliwości, że wyżej przytoczone strofy pozostają w ścisłym związku z przekładem mickiewiczowskim. <sup>23)</sup>

Z pewnem określeniem snu, z którym się spotykamy w w. 479 aktu V. „Balladyny“:

„Pod cieniem wierzby rozplakanej, spała  
S n e m n i e p r z e s p a n y m,

spotykamy się również u Mickiewicza w w. 2. „Euthanasji“ (przekład): z Byrona):

„Prędzej, czy później, gdy mię czas owionie

S n e m n i e p r z e s p a n y m, w którym się nic nie śni,“

„Widmo zarazy“, o której wspomina Kirkor w rozmowie z Pustelnikiem w scenie I. aktu I. przywodzi na myśl morową dziewczę z „Pieśni Wajdeloty“:

„ z głodami walczy i z widmem zarazy“ (w 90).

---

„Staje widomie morowa dziewica,“ (w. 155).

Mimowolną reminiscencją również z „Pieśni Wajdeloty“ wydają się słowa Kostryna, wypowiedziane do Balladyny w scenie II. aktu III. (w. 167):

„Jak biedny ptaszek z pod płonących dachów“.

---

„Tak słowik z ogniem zajętego gmachu  
Wyleci, chwilę przysiedzie na dachu,  
Gdy dachy runą, on ucieka w lasy“ <sup>24)</sup>.

---

23). Por. wiersze „Ojca Zadrzumionych“ J. Słowackiego, o czym piszemy na odpowiednim miejscu,

Echa mickiewiczowskiego „Ugolina“ w „Ojcu zadrzumionych“ wykazuje J. Kleiner, (Juljusz Słowacki, t. II. wyd. trzecie, str. 203-204), wspominając, że w albumie matki Słowackiego (rkp. Bibl. Ord. Kras. 5225) znajduje się na str. 74 właśnie odpis mickiewiczowskiego przekładu; Obejmuje on 11 12 wierszy od słów: „Lecz o mym zgonie, o mej strasznej męce“

24). J. Słowacki. Dzieła wszystkie, tom IV. „Balladyna“. Objąsnienie wydawcy.

Podwójnem echem „Wallenroda“ wydają się słowa pożegnania Goplany w scenie I. aktu V. (w. 45—48):

„Puszczajcie biedną, wygnaną,  
Kiedy wam o mnie zaśpiewa  
Piosenkę, obca ptaszyna

Usiadłszy na gałązce płaczącego drzewa.“

przypominają bowiem słowika z Pieśni Wajdeloty“ (w. 157—198), który „brzmiącą piersią nad zgliszcza i groby Nuci podróżnym piosenkę żaloby“, jak również wiersze ust. VI. (289—291):

„Taka pieśń o Aldony losach;  
Niechaj ją anioł harmonji w niebiosach,  
A czuły słuchacz w duszy swej dośpiewa“.

W scenie I. aktu I. Goplana nagradza Chochlika orzechem świstunem (w. 17):

„Chochlik biorąc dar  
Orzech świstun, zgniłą  
Pełny tabaką.“

W „Konradzie Wallenrodzie“, w ustępie IV. („Uczta“), paziowie, po skończonej pieśni Wajdeloty świstają w orzechy (w. 132):

„Paziowie krzyczą, świstając w orzechy“

Na pomysł ten mógł naprowadzić poetę Mickiewicz wspomnianymi wierszami, jak również przypisem do w. 426 „Grażyny“, w którym pisze, że pruskiemu Wajdelocie Rixelowi dano (według Beckera, „Versuch einer Geschichte der Hohmeister“, Berlin, 1758) w nagrodę za jego pieśni, w czasie uczty u Winricha, talerz pustych orzechów.

Zdarzają się reminiscencje i z „Dziadów“ część III

Słowa, które wypowiedział Pustelnik do Kirkora w scenie I. aktu I. (w. 167):

„Ty jesteś z owych, którzy walą trony.“  
przypominają wiersze Prologu „Dziadów“, części III.

(w. 161—162):

„Ludzie! Każdy z was mógłby samotny, więziony,  
Myślą i wiarą zwać i podźwidać trony“<sup>25)</sup>

Motyw upióra w scenie I. aktu II. „Balladyny“, kiedy Goplana, na widok Balladyny, każe ukryć się Skierce, a sama siada pod wierzbą, aby mówić „do niej siostry głosem“, tak się zespolił w wyobraźni Słowackiego z motywem upióra w scenie I. aktu I. „Dziadów“ części III., że spotykamy się z reminiscencją słowną.

U obu upiór nie pije, nie wysysa krew, lecz gryzie. Goplana mówi do skierki (w. 338):

„I obłąkaną gryść będę.. gryść będę...“

Konrad śpiewa (w. 469):

„Naprzód braci rodaków gryść muszę“

i dulej (w. 480):

„Póki ona czuć będzie gryść będziem“<sup>26)</sup>

Czerwona plama na czole Balladyny pozostaje w związku z raną na czole Konrada<sup>27)</sup>:

„Alé na czole plama zostanie czerwona;

Nie ostrzegam jej, próżno byłoby ostrzegać.

Ta plama nie zejdzie z czoła“

(„Balladyna“ akt. III. w. 399—401.)

---

25). Na brzmienie tego wiersza podziały częścią wiersze „Dziadów“ części III., częścią imię bohatera szkockiego „Wallasa, które u Słowackiego budziło obraz „walenia lasów“ (Listy I., str. 230). O tym Wallasie poeta napisał w roku 1834 dramat zaginiony: Zdaje się, że w Kirkora jako rycerza idealnego przeszły pewne rysy Wallasa (Kotowicz, „Wątek ideowy w „Balladynie“ i w „Weselu“, Sprawozd. gimn. w Sanoku za rok 1908-1909 i Księga Pamiątkowa ku uczczeniu 100 rocznicy urodzin Słowackiego, str. 35-37). (Prof. Kleiner w przyp. do odnośnych wierszy w Wyd., Bidl. Nar., wydanie drugie).

Juljusz Słowacki, Dzieła wszystkie, tom, IV, „Balladyna“, Objaśnienia wydawcy do w. 67, aktu I.

26) Czyt przyp. poety do w. 147 i n. „Araba“, podany w Wyd. Bibl. Nar.: „Obraz, który tu następuje jest oparty na podaniu wschodniem, że upiory wracają na świat, piją krew i dręczą osoby, które niegdyś kochali za życia“.

27). Prof. Kleiner w Objaśnieniach wydawcy. (Juljusz Słowacki,

„Jedną ranę miał na czole,  
Jedną tylko i niewielką  
Zda się być czarną kropelką“.  
„Ta największa sprawia bole,  
Jam ją widział, jam ją zbadał;  
Tę ranę sam sobie zadał  
„Śmierć z niej uleczyć nie może“.

(sc. IX. „Dziadów“ części III. w. 188—194).

Warto jeszcze zaznaczyć, że obaj poeci wyrażają myśl niezniszczalności klątwnej plamy:

„Ta plama nie zejdzie z czoła“  
(„Balladyna“)

„Śmierć z niej uleczyć nie może“  
(„Dziady“)

Słowa Balladyny w scenie V. aktu III. (w. 685):

„Ten starzec słowa moje łączy, składa, zbiera,“  
są niczem innym jak tylko echem tego miejsca w „Impro-  
wizacji“ (w. 34—35):

„Dzieła wszystkie“, tom IV., „Balladyna“.) pisze: „Takie piękno zbrodni odpowiada słuchowi baśni ludowych. Wierzono przecież powszechnie, że czarownice mają na ciele piętno szatańskie. Słowacki w pamięci mając i znak na czole Kaina i ranę na czole Konrada w scenie końcowej „Dziadów“, dał już Korżjanowi piętno samobójcy na czole. Możliwe że na plamę w „Balladynie“ podziałało opowiadanie znanego autora amerykańskiego „Waszyngtona Irvinga“ o tomie Walka: ze, przefożone w „Dzienniku Wileńskim“ w roku 1827: „Szatan, zawierający układ z Tomem naznacza mi czoło (J. Kleiner J. Słowacki, tom II. str. 31-w wyd. drugie w str. 26). Może nie bez znaczenia był ustęp w „Korsarzu“ byrona, przedstawiający, jak ślad krwi zostaje na czole Gulnary (Windakiewicz „Woulter Scott i Lord Byron w odniesieniu do polskiej poezji romantycznej, Kraków 1914, str. 162). Główną podjętę dały „Maliny“ Al. Chodźki zmianą o kropkach krwi na brwi czarnej.  
(Pór. akt IV. w. 223—224)“.

Podnięta ze strony „Malin“ Chodźki może się tylko odnosić do wymienionych przez prof. J. Kleinera wierszy, które niżej przytaczamy:

„Na twej czarnej brwi,  
Niby krople krwi“.

Natomiast plama klątwna na czole Konrada była bliższą naszemu poecie i mogła zespolić się ze śladem krwi na czole Gulnary. Że jest tak istotnie świadczyć może chociażby zamknięcie odnośnych wierszy myślą o niezniszczalności znamienia Kaina.

„Każdy ton ja dobyłem, wiem o każdym tonie;

Zgadzam je dziele i łącze,”

Balladyna mówi o starcu, że słowa jej: „łączy, składa, zbiera“, Konrad mówi o tonach: „zgadzam je, dziele i łącze“.

Z wiersza Mickiewicza „Pomnik Piotra Wielkiego“ pochodzi prawdopodobnie pomysł, żeby władzę scharakteryzować postawą konia:

„Koń jego dumny piał się nieraz<sup>28)</sup>.

I zawisał w powietrzu żelazne kopyta“

(akt IV. w. 123—124).

„Car Pior wypuścił rumakowi wodze,

Widać że leciał, tratując po drodze,

Odrazu skoczył, aż na sam brzeg skały-

Już koń szalony wzniosł w górę kopyta;

Car go nie trzyma, koń wędzidłem zgrzyta;“

„Balladyna“ jest pierwszym dziełem Słowackiego, w którym spotykamy się z echem „Pana Tadeusza“.<sup>29)</sup>

28). Juliusz Słowacki, „Dzieła wszystkie,“ tom IV., Objaśnienia wydawcy:

29). Prof. Tretiak w monografji o Juliuszu Słowackim na str. 84. pisze: „Balladynę“, jak ze wszystkiego w niej można wnosić, zaczął pisać, jeżeli nie ukończył, przed poznaniem „Pana Tadeusza“. Najwięcej przemawia zatem brak wszelkich mimowolnych (a tak zwykłych u Słowackiego) reminiscencji z mickiewiczowskiej epopei“ W przypisie jednak zaznacza, że: „Dopiero w ostatniej scenie słowa strażnika:

„A cała niebios równina niebieska

Jakby się z jednej uragała chmury“

przypominają słowa Tadeusza o okręcie, który płynie „po niebios błękitnej równinie“. (ks. III. w. 683).

Natomiast M. Kridl („Antagonizm wieszczów“, 1925. str. 133) pisze, że „Podczas“ pisania „Balladyny“ poznał Słowacki „Pana Tadeusza“. Pisał o nim do matki w wyrazach pełnych zachwytu, świadczących o głębokim odczuciu piękna tego dzieła i zrozumienia jego doniosłego znaczenia (Listy I. str 275.). Ale wpływu „Pana Tadeusza“ nie znać jeszcze w „Balladynie“.

Na reminiscencje pewne z „Pana Tadeusza“ wskazuje J. Kleiner (J. Słowacki „Dzieła wszystkie“ tom IV., 1924) i Stef. Skwarczyńska („Ewolucja obrazów u Słowackiego“, 1925). Nazwiska ich z wdzięcznością wymienimy w odpowiednich miejscach.

Na porównanie warkocza do listków brzozy w akcie I. (w. 694—695.) mogło wpłynąć porównanie liści brzozy do warkocza w księdze III „Tadeusza“ (w. 594—597):

„...“u tej warkocz cudny,  
niby listkami brzoza przyodziana;“

---

„Czyż nie piękniejsza nasza pocziwa brzezina,  
Która jako wieśniaczka, kiedy płacze syna  
Lub wdowa męża, ręce załamie, rozłoczy  
Po ramionach do ziemi strumienie warkoczy!“

Obraz ten powtórzy się wyraźnie jeszcze w następnych dziełach Słowackiego, stylizowany na wzór Mickiewiczowskiego, jak również stylizacja gałązek brzozy w strunu na wzór podobnej w IV. ks: „Tadeusza“, co w następnych dziełach Słowackiego, jak np. w „Beniowskim“, wykazuje prof. Kleiner, Skwarczyńska, Chrzanowski (wykl. 1926/27 o „Beniowskim“).

Piękno obrazu ręki, prześwieconej światłem (Zosia w ks. IV. „Tadeusza“, kiedy budzi Tadeusza) tak oczaruje poetę, że obraz ten odezwie się potrojnem echem w jego poezji<sup>80)</sup>.

---

30). O obrazie tejże treści w „Panu Tadeuszu“ pisze Stef. Skwarczyńska w cytowanym już studjum str. 86-37. Prof. Kleiner w IV-tym tomie „Dzieł wszystkich“ J. Słowackiego w „Objaśnieniach wydawcy“ do odnośnych wierszy „Balladyny“ i w przyp. w Wyd. Bibl. Nar. (wyd. drugie) zaznacza, nie zwracając uwagi na reminiscencję z „Tadeusza“, że obraz ten wróci jeszcze dwukrotnie w poezji Słowackiego: w pieśni IX „Beniowskiego“ mówi poeta o panie Graszczyńskiej (w. 541—544):

„...Pana, światło trzymając Przy sobie,  
Paluszkami je osłoniła szczelnie  
I stała srebrna dziewczyna w lazurze,  
Już nie kaganiec niosąc- ale różne.“

W rapsodzie I „Króla-Ducha“ Popiel opowiada, jak Wanda o północy przyszła do jego więzienia (p. I. w. 415-448):

„Ujrzałem lice przecudnie królowej,  
Której z rąk blasku różanego strzała  
Przez proch więzienia i przez pajęczyny  
Szła, zamieniwszy, jej ręce w rubiny.“



W akcie II. „Balladyny“ Skierka mówi do Goplany o Balladynie (w. 64—66):

„A płomyk świecy przez różowe szpary  
Białych paluszków, jak z róży kielicha,  
Błyskał i gasnął, to błyskał to gasnął“.

W IV ks. „Pana Tadeusza“ Mickiewicz mówi do Zosi (w. 115—118):

„Ujrzał i małą rączkę, niby wachlarz z boku  
Nadstawioną ku słońcu dla ochrony wzroku!  
Palce drobne, zwrócone na światło różowe,  
Czerwieniły się nawskróś, jakby rubinowe“.

dalej (w. 121—122):

„I lica, choć od słońca zastawione dłonią,  
Różową, same całe jak róże się plonia,  
U jednego i drugiego zasadniczymi elementami są: dziewczyna, światło, ręce; w obydwóch obrazach barwa różową występuje na pierwszy plan<sup>31)</sup>“.

Pamiętając wiersze Pana Tadeusza (ks. VIII., w. 605—606.):

„Myślałbyś, że u stawu siedzi Świtezianka,  
Jedną ręką zdroj leje, z bezdennego dzbanka,“

kresli w akcie III. Balladyny ten klasyczny obraz rzeki jako nimfy, z dzbanka lejącej wodę (w. 347—348):

„Jako rzek nimfa na glinianym dzbanku  
Dłonią oparta...“<sup>32)</sup>

31). Stef. Skwarczyńska, „Ewolucja obrazów u Słowackiego.“ str. 86-87.

32). Przyp. Kleinera do odnośnych wierszy w Wyd. Bibl. Nar. wyd. drugie Również w wymienionym wyżej przypisie prof. Kleiner przypuszcza, że obraz ten pochodzi może z „Proporca“ Kochanowskiego „odmalowana tam jest srebrna rzeka, którą „leżąc pod skałą przy powiewnej trzcinie. rozciągała

Wista leje sznurem marmurowym. ..Zresztą-pisze dalej Kleiner-Słowacki nieraz widział zapewne rzeźby (starożytne i nowożytne), oparte na takiej personifikacji. W liści+ do Aleksandra H. (ołyńskiego)” poeta w ten sposób Nil przedstawia: „Nimfa, lotusów ustrojona wieńcem, siedząc smutna pod skałą czarnych Etyjopów, Ostrożnie sączy dzbanem ojca naszych sropów.“

Źródłem płaczącej brzozy—lutni w akcie III. „Balladyny“ jest obraz brzozy płaczącej w ks. IV. „Pana Tadesza“:

„A cień blady

Niraz tam błdzi, gdzie zawieszono smutnie  
Nad grobowcami, brzozy, jako lutnie,  
Od słowikowej trącane gromady,  
Płaczą i szumią listkowemi struny. (w. 357—360).

„Czyż nie piękniejsza nasza pocziwa brzezina,  
Która jako wieśniaczka, kiedy płacze syna  
Lub wdowa męża, ręce załamie, roztoczy  
Po ramionach do ziemi strumieniatę warkoczy!

Niema z żalu, postawą jak wymownie szłocha“!  
(w. 594—598)<sup>33</sup>).

„ponure dęby“ w akcie III. (w. 463) zdają się pozostawać w związku z wierszami (w. 564—567) ks. III. „Tadeusza“, bowiem te „ponure dęby“ powagą swoją przypominają „mchami brodaty

Dąb-który-włożywszy pięć wieków na swój kark garbaty,  
Wspiera się jak na grobów połamnych słupach,  
Na dębów przodków swoich skamieniałych trupach.“

Słowa Grabca w akcie III. (w. 638—639):

„Odtąd nie będą dzieci swych posyłać ptaki  
Do niemieckich zakładów,..“,

przypominają wiersze „Matecznika“ (ks. IV. w. 526):

„Dzieci swe słą dla osad za granicę lasu.“

W związku z Koncertem Wojskiego, którym się poeta zachwycał, wydaje się pozostawać rozmowa drzew w „Balladynie“ (w. 682 aktu III):

33. Jak obraz „brzozy-wieśniaczki“ mickiewiczowskiej utkwii pocie w pamięci świadczyć o tem będą wiersze pieśni X. Beniowskiego (w.631-632):

„A pan zostanie pod brzozą wieśniczką“  
która umarłych jest nimfą i płaczką.“

Wspaniałe rozwinięcie tego obrazu da wizja brzozy grającej w „Beniowskim“ P. XI, (w. 133—146) (J. Kleiner, J. Słowacki, tom. IV Dzieła wszystkie, Objaśnienia wydawcy)

O echach brzozy—wieśniczki w „Beniowskim“ por studjum Stef. Skwarczyńskiej („Ewolucja obrazów“)

„Drzewa będą rozmawiać o tem w głuchoj noce“  
również jeszcze w akcie II. (w. 341):

„Drzewa wołają:... gdzie jest siostra twoja?...“

Wysłuchawszy rogowej arcydzieła sztuki,  
Powtarzały je dęby, dębom, bukom buki.“<sup>34)</sup>

W scenie I aktu IV, podobnie jak Mickiewicz w IV. ks. „Pana Tadeusza“, przedstawia Słowacki, jak dalece herby stanowiły zwykły temat romów:

„Mówmy o herbach  
Ja mam w herbie króla-  
Złote trzewiki, koronę i głowę.  
Ja mam dwie trzaski,  
A ja mam pół ula“. (w 22—24.)

„Wać masz krzyż w herbie, wołał Podhajski, to skryta  
Aluzja, że w rodzie bywał neofita-  
Falsz, Przewwał Birbasz, przecież ja z tatarskich hrabiów  
Pochodzę, a mam krzyże nad herbem korabiów.“

„Poraj, krzyknął Mickiewicz z mitrą w polu złotem,  
Herb książęcy, Strykowski gęsto pisze o tem.“  
(w. 347—352<sup>35)</sup>).

Słowa Wdowy (akt IV. w. 389—390):

„Niechby twoja ręka,  
Sypiąc gołabkom w trawę żer perłowy“,  
przypominają grad perłowy, który Zosia sypie ptakom  
(ks. IV. w. 79—81)<sup>36)</sup>:

„Czerpie z sita i sypie na skrzydła i głowy,  
Ręką jak perły białą, gęsty grad perłowy  
Krup jęczmiennych:“

---

34) J. Słowacki. Dzieła wszystkie. tom. IV. Objaśnienia wydawcy,

35) „Taki temat odpowiadał upodobaniom szlacheckim, z których drwił będzie Sław w „Lilli Wenedzie“, przypominając Lechitom“ (akt. IV. w 563—564)  
„gust do wrzasku, do ukwaszonych ogórków do herbów“ (J. Kleiner, l. c.)

36) J. Kleiner, l. c.

Również to samo odnieść można do słów Skierki w akcie, V. (w. 15—16):

„Garsteczką złotego zera  
Snieżne ptaszęta przysypia.“

Porównanie bijących pokłony głów do żyta, wiatrem kołysanego, ma swe źródło w ks. V. „Pana Tadeusza“, W „Balladynie“ postowie przed Balladyną (w. 246—247):

„...jak wiatrem kołysane żyto  
Biją głowami?“

w ks. V. „Pana Teadusza“ (w. 199—200, 206—207):

„Włos litewskiego ludu, biały albo plowy  
Rozlał się jako łan dojrzałego żyta“

„A na głos dzwonka, niby na wiatru powianie,  
Chylą się wszystkie głowy, jak kłosy na łanie“

„Dumający lasek“ w w. 478 aktu V. przypomina „świątynię dumania“ w „Panu Tadeuszu (ks. V. w. 248):

„W dumającym lasku,“

---

„Miejsce, jak wiemy, zwane świątynią dumania“

---

## Dostrzeżone omyłki druku

- Str. 3 w. 13 od góry, zamiast: „Lilji“, ma być: „Lilij“  
„ 3 „ 4 od dołu, „ „zmił“, „ „ „Żmił“  
„ 4 przyp. 7 w. 4 od góry, „ „nowego“ „ „ całego  
„ 9 w. 10 od dołu, „ melodją, „ „ „melodją“  
„ 9 należy uzupełnić przypisek 13: Że Skierka tych  
rymów mógł się nauczyć również od Krasickiego, pisze  
J. Kleiner w Uzupełnieniach do III. tomu swej monografji  
o J. Słowackim.
- str. 11 w. 14 od góry, zamiast: to młodszy brat, ma  
być: to starsza siostra.
- str. 20 przyp. 27 w. 13 od dołu, zamiast: Woalter, ma  
być: Walter.



# Sprawozdanie

urzędowe.

OPRACOWAŁ  
JÓZEF LAMBERT  
**Dyrektor.**





I.

**Skład grona nauczycielskiego przy końcu roku  
szkolnego 1929/30.**

A) Nauczyciele stali czynni z końcem r. szkol. 1929/30.

LAMBERT JÓZEF, Dyrektor, opiekun muzyki szkolnej; uczył od 1./9 historii w kl. I, II.; tyg. godz. do 1/10 historii w kl. I, II, IVb; j. łacińskiego w kl. IVa; tygod. godz. 13.

KRASA STANISŁAW Ks. Dr., moderator Sodalicii uczniów, uczył religji rzym-kat. w kl. I.-VIII., wygłaszał w niedziele i święta egzortę; od 1/2 opiekun i wychowawca - kl. III b; tygod. godz. 20/1 egzorta.

MIERZANOWSKI TADEUSZ, nauczyciel, uczył od 1./9 przyrodnastwa w kl. I, II, IV, V; fizyki w kl. III; jęz. francuskiego w kl. I, II, III; tygod. godz. 28. Od 1/10 przyrodnastwa w kl. I, II, IVab, V; fizyki w kl. IIIab; jęz. francuskiego w kl. II, IIIab; opiekun i wychowawca kl. IIIab. (Kl. IIIb. tylko do 31/1) opiekun drużyny harcerskiej (oddział niższy), kierownik kooperatywy uczniowskiej, zawiadowca zbiorów pracowni przyrodniczej i ogrodu szkolnego, kierownik uczniowskiej kasy oszczędności, kierownik Kółka przyrodniczego; tygod. godz. 36.

MIKRUT BRONISŁAW, nauczyciel, uczył ćwiczeń cielesnych w kl. I-VIII, opiekun drużyny harcerskiej (oddział wyższy), instruktor hufca szkolnego, prefekt bursy gimnazjalnej, wychowawca i opiekun kl. II; tygod. godz. 38

MUSZYŃSKI KAROL, nauczyciel, członek Rady miejskiej, uczył od 1./9. j. łacińskiego w kl. IV., V., VI., VII. VIII; tygod. godz. 25; od 1./10. j. łacińskiego w kl. IVb. V., VI., VII., VIII.; j. francuskiego w kl. I.; prowadził

dozywianie uczniów, kierownik kółka filolog., opiekun i wychowawca kl. VI; tygod. godz. 30.

WOLFFELDTOWA JANINA, nauczycielka, uczyła j. francuskiego w kl. IVab, V, VI, VII, VIII; j. niemieckiego w kl. IVb, V; tygod. godz. 27.

B) Nauczyciele tymczasowi czynni z końcem r. szk, 1929/30.

REGEL JÓZEF, nauczyciel, uczył od 1/9 historii w kl. IV, VI, VII, VIII; jęz. polskiego w kl. II, III; prop. filozof. w kl. VIII; tygod. godz. 24; od 1/10 historii w kl. IIIab, IVa, VI, VII, VIII; jęz. polskiego w kl. II, IIIab; prop. filozof. w kl. VIII; opiekun i wychowawca kl. VII, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, kierownik kółka historycznego; tygod. godz. 30.

ZAJĄCZKOWSKI MIKOŁAJ, nauczyciel egzaminowany, uczył rysunków w kl. I-VIII; pracy ręcznej w kl. I, II, IIIab; zawiadowca zbiorów rysunkowych i pracy ręcznej, kierownik kursu modelarstwa lotniczego, opiekun świetlicy uczniowskiej, kierownik introligatorni uczniów, opiekun i wychowawca kl. I; tygod. godz. 29.

ZIEMBIŃSKI WITOLD, nauczyciel, uczył matematyki w kl. IVa, VI, VII, VIII; fizyki i chemji w kl. VI, VII, VIII, zawiadowca gabinetu fizycznego, członek Sejmiku powiatowego, opiekun i wychowawca kl. VIII; tygod. godz. 25.

C) Nauczyciele kontraktowi zatrudnieni w zakładzie z końcem roku sprawozdawczego.

DRĄG IGNACY, nauczyciel uczył j. polskiego w kl. I, IVab, V, VI, VII, VIII; sekretarz Rady Pedagogicznej, zawiadowca biblioteki dla młodzieży, kierownik kółka polonistycznego, kurator kółka artystycznego, opiekun i wychowawca kl. IVa; tygod. godz. 28.

GRUBSKI ANTONI, nauczyciel, uczył śpiewu i mu-

zyki w kl. I, II-IIIab; śpiewu chóralnego od kl. II-VIII; zawiadowca zbiorów do nauki śpiewu; tygod. godz. 12.

LISKIEWICZ LEOPOLD, nauczyciel, uczył od 1/9 historii w kl. V; tygod. godz. 4; od 1/10 historii w kl. V; geografji w kl. I, II, IIIab, IVab, V, VI; zawiadowca gabinetu geograf. - historycznego, opiekun i wychowca kl. V; tygod. godz. 20.

WEGNER EDMUND, nauczyciel dyplomowany, uczył matematyki w kl. I, II, IIIab, IVb, V; opiekun i wychowawca kl. IV-b; tygod. godz. 24.

## URZĘDNICY.

Sarnecki Adam, Dr., lekarz szkolny, prezes Towarzystwa Bursy gimnaz.

Sobocka Anna, kontraktora sekretarka gimnazjum.

## II.

### Zmiany i ruch w gronie nauczycielskiem w ciągu roku sprawozdawczego.

Lamberta Józefa Ministerstwo W. R. i O. P. rozp. z 12/3 1929 № II 17983/28 przeniosło z państw. gimnaz. im. Ks. Piotra Skargi w Rohatynie na równorzędne stanowisko do tutejszego zakładu (rozp. K. O. S. K. z 1/6 1929 №II- 4035/29 )

Janiszowskiego Stefana Ministr. W. R. i O. P. rozp. z 11/6 1929 № II-15428/29. mianowało Dyrektorem państw. semin. naucz. męskiego w Radomiu rozp. (K. O. S. K. z 22/6 1929 № II- 3521/29 )

Baczyńską Helenę Kuratorjum O. S. K. rozp. z 8/5 1929 № II-1888/29 przeniosło z tut. zakładu na równorzędne stanowisko do gimnaz. państwowego im. H. Sienkiewicza w Częstochowie.

Depowskiego Stanisława, Kuratorjum O S K. rozp. z 13/5 1929 № II-3621/29 przeniosło z tut. zakła-

du na równorzędne stanowisko do państwowego gimn. im. H. Sienkiewicza w Częstochowie.

Drąg Ignacy rozp. K. O. S. K. z 5, 9, 1929 № 9423, 29, zatrudniony w charakterze naucz. kontrakt. w tutejszym zakładzie.

Krasę Stanisława Ks. Dr. Kuratorjum O. S. K. rozp. z 26, 4, 1930 № II-4359/30 ustaliło w zawodzie nauczycielskim.

Łódiewicz Michał Leopold rozp. K. O. S. K. z 12, 9, 1929 № II-9972 29 zatrudniony w charakterze naucz. kontrakt. w tut. zakładzie.

Mierzanowskiego Tadeusza, Kuratorjum O. S. K. rozp. z 26, 4, 1930 № II-4362/30 ustaliło w zawodzie nauczycielskim.

Mikruta Bronisława Kuratorjum O. S. K. rozp. z 26, 4, 1930 № II-4363/30 ustaliło w zawodzie nauczycielskim.

Muszyńskiego Karola Kuratorjum O. S. K. rozp. z 26, 4, 1930. ustaliło w zawodzie nauczycielskim.

Szaro Stanisław rozp. K. O. S. K. z 12, 9 1929 № II 9475, 29 zwolniony od pełnienia obowiązków nauczycielskich w tut. zakładzie.

Wegner Edmund rozp. K. O. S. K. z 5, 9, 1929 № II 9468, 29. zatrudniony w charakterze nauczyciela kontrakt. w tut. zakładzie.

### III.

#### **Pomieszczenie Zakładu i służba z końcem roku sprawozdawczego.**

Zakład w roku sprawozdawczym liczył ośm klas w dziesięciu oddziałach. Mieści się w jednopiętrowym, murowanym budynku państwowym i obejmuje 15 ubikacyj. Wobec wprowadzonej koedukacji od roku

sprawozdawczego, liczba młodzieży wzrasta w szybkim tempie.

W klasach niższych i średnich podwoiła się prawie liczba młodzieży, w wyższych zwrasta o bardzo znaczny procent. Tworzy to niezbity dowód o potrzebie umożliwienia żeńskiej młodzieży pobierania nauki w państwowej szkole ogólno-kształcącej, za wprowadzenie koedukacji Magistrat miasta Końskich zobowiązał się przeprowadzić poważne przeróbki w zakładzie, których tylko część uskatecznił. Resztę wykona w czasie obecnych ferij głównych, aby w ten sposób wypełnić wobec Władz szkolnych zobowiązania. Mimo wszystko daje się dotkliwie odczuwać brak miejsca w budynku. Już obecnie jedna klasa musiała mieć naukę w porze popołudniowej. W przyszłym roku szkolnym grozi to dwóm lub trzem klasom. Rozbudowa budynku szkolnego przez dobudowanie skrzydła staje się kwestją, niecierpiącą zwłoki.

Komitet Rodzicielski podjął w tym celu gorliwe starania. W porozumieniu z Dyrektorem zakładu sporządzono plany i kosztorys, które z odpowiednią prośbą przesłano Kuratorjum

Komitet ma tę nadzieję, że Kuratorjum uwzględni bardzo ciężkie warunki pomieszczenia tutejszego zakładu i w najbliższym czasie przystąpi do rozszerzenia gmachu przez dobudowanie skrzydła.

Osobnej sali gimnastycznej zakład nie posiada. Ćwiczenia cielesne odbywają się w porze zimowej w dość dużej sali parterowej, jednak, niehigienicznej, albowiem służy ona równocześnie młodzieży za rekreacyjną salę, natomiast w porze letniej przeważnie na szkolnym boisku, lub na boisku W. F.

Boiska te posiadają odpowiednie urządzenia dla powyższych celów. Nadto, szkolne boisko posiada własny plac tenisowy.

Budynek, jak również i szkolne boisko, leżą poza miastem w zdrowej okolicy wśród pól zdala od ulicznego gwaru i pyłu. To też młodzież chętnie prze pędza wolny czas od szkolnych zajęć na boisku, oddając się pod okiem nauczycieli godziwym i pożytecznym rozrywkom.

Dyrektor nie ma mieszkania w szkolnym budynku. Obok budynku znajduje się osobny domek, składający się z dwóch ubikacyj, które służą na mieszkanie dla woźnych.

#### SLUŻBA ZAKŁADU.

Kosierkiewicz Mieczysław, etatowy, woźny szkolny, stopień płacy XV-a.

Nowak Stanisław, kontraktowy woźny szkolny, stopień płacy XVI.

### IV.

## NAUKA.

Rok szkolny rozpoczęto uroczystem nabożeństwem w dniu 3 września, zakończono również uroczystem nabożeństwem w dniu 28 czerwca. Po nabożeństwie odbyło się rozdanie świadectw młodzieży w obecności rodziców i zaproszonych gości, poczem młodzież rozjechała się do rodzicielskich domów na wypoczynek.

### Pomoc naukowe.

Zakład posiada dość dobrze zaopatrzone w środki naukowe gabinet geograf.-historyczny, bibliotekę dla młodzieży i bibliotekę nauczycielską.

Inne gabinety i biblioteki mają skromniejsze uposa-

zenie w środki naukowe. Zakład powiększa swoje zbiory bądź przez zakupno nowych środków naukowych, bądź przez darowizny.

W obecnym roku szkolnym nabyto dużo historycznych obrazów, portretów sławnych ludzi i z dziedziny sztuki. Wszystkie te obrazy oprawiono w piękne ramy za szkłem i rozwieszono po korytarzach, w salach naukowych i rekreacyjnych. To też wewnątrz budynku robi miłe wrażenie i wyrabia smak estetyczny młodzieży.

Biblioteka uczniów liczy 1579, nauczycielska 1320 dzieł. W roku szkol. 1929/30 przybyło do biblioteki uczniów 148, zaś do nauczycielskiej 49 dzieł. Biblioteka uczniów w znacznej mierze zaspakaja potrzeby duchowe młodzieży, która czyta książki z wielkim zapalem. Nadto powstają biblioteki klasowe, w których kompletuje się książki ściśle dostosowane do wieku i upodobań młodzieży, jak również dzieła, przeznaczone na obowiązkową lekturę szkolną, czy domowa. W bibliotece dla młodzieży są wszystkie książki oprawione. Z dzieł, o które powiększyły się obie biblioteki w bieżącym roku szkolnym, „zasługują na wzmiankę: Staszkievicz: „Było to pod Smoleńskiem; Zaleska: „Młody Wygnaniec“, Morawska: „Waterloo“, Verne: Rozbitki Piętnastoletni Kapitan; Gąsiorowski: Dobosz Woltyżerów; Gomułki: Życie dla Ojczyzny; Zakrzewska: „Dzieci Lwowa; Anicis: Serce; Wierziński: „Stach Wichura; Umiński: Krzyż i Polksiężyc; Jezierski: W tundrach Sybiru; „Przez krwawe boje; Morawski: Sacco di Roma; Chrzanowski: „Historja Literatury Niepodległej Polski; Janik: Mikołaja, Reja żywot i pisma; Żeromski: Ludzie bezdomni; Wiatr od morza; Prus: „Anielka Faraon“ „Emancypantki“ „Lalka; Placówka; Kallenbach: Adam „Mickiewicz; Kasprovicz: Wybór., Poezji; Byron: Powieści poetyckie; Górnicki: Dworzanin; Sienkiewicz:

Quo vadis; „Krzyżacy“, „Potop“ Pan Wołodyjowski; Kleiner; „Juljusz Słowacki“, Feldman: Współczesna literatura polska. Tarnowski: „Historja literatury polskiej;“ Lam: Polska literatura współczesna; Komarnicki: Historja literatury polskiej wieku XIX.

Meyet: „Listy Juljusza Słowackiego;“ Witkowski: „Tragedja grecką; Bayet „Krótki zarys historii sztuki; Sikorski: Gimnastyka.

Zbiory do nauki historii i geografji liczą 754 pozycyj. W bieżącym roku szkolnym zakupiono 2 mapy i 105 obrazów.

Zbiory do nauki fizyki i chemji liczą 438 numerów. W bieżącym roku szkolnym zakupiono 30 przedmiotów jak: model równi pochyłej, większy przyrząd Bayla-Mariotta, fotometr Rumforda, parę konduktorów kulistych, stolik Ampera, barometr rtęciowy, stolik optyczny i inne.

Gabinet przyrodoznastwa obejmuje 507 pozycyj. W roku bieżącym nabyto 29 okazów. Między innymi zakupiono szkielet ludzki za cenę 600 zł,

Zbiory do nauki rysunków i robót ręcznych liczą 195 numerów. W obecnym roku szkolnym zakupiono maskę Dantego, głowę niewolnika, głowę Woltera i inne. Zbiory do nauki śpiewu i muzyki liczą 51 pozycyj. W obecnym roku szkolnym nabyto skrzypce, dwa kornety, 2 klarnety, szkołę na kornety i klarnety i t. d.

Zbiory do pokazów świetlnych posiadają aparat kinomatograficzny, aparat dla wyświetlania przezroczy oraz epidjaskop. Zbiory do ćwiczeń cielesnych liczą 292 numerów.

W obecnym roku szkolnym nabyto 26 przedmiotów.

W zawiązku znajduje się biblijoteka L. O. P. P.



przeznaczona dla hufca szkolnego.

Przedmioty nadobowiązkowe:

Śpiewu chóralnego udzielano o młodzieży w 1 oddziale, od kl. II-VIII. 3 godziny tygodniowo.

Muzyka dęta odbywała próby 2-3 razy w tygodniu po dwie godziny. Należała do muzyki młodzież wyższych klas od IV-VIII.

Gimnazjum jest typu humanistycznego z językiem francuskim. Ponieważ w powiecie koneckim w szkołach powszechnych przeważa jako język obcy język niemiecki, dlatego z konieczności wprowadza się w zakładzie obok języka francuskiego, niemiecki.

W obecnym roku szkol. wprowadzono go w kl. IV i V.

## V.

# WYCHOWANIE.

## I. Wychowawstwo.

Wielką wagę kładł Dyrektor zakładu, jak również i grono nauczycielskie na stronę wychowawczą młodzieży. Wychowawcy, kierując się przeznaczeniem swej roli poświęcali wiele pracy wychowaniu, i kształtowaniu charakteru młodzieży. Na częstych pogadankach klasowych starali się opiekunowie klas rozwijać w młodzieży samodzielne pomysły, swoiste punkty widzenia i własną miarę odczucia i sądu.

Zadaniem pogadank było także omawianie różnych aktualnych spraw, dostosowanych do pojęć i wieku młodzieży, poznawanie charakterów wychowanków, upodobań, warunków, w jakich spędzają czas wolny od nauki i zajęć szkolnych, udzielanie rad i wskazówek w przyjacielski sposób, prostując w ten sposób ujemne upodobania, podsuwając im to, co piękne i szla-

chetne. Pogadanki klasowe wywierały dodatni wpływ na młodzież, przyczyniając się do krzewienia poprawnego zachowania się i zamiłowania do nauki. Oprócz pogadanek wychowawcy urządzali z młodzieżą bardzo często wycieczki zabawowo-zdrowotne, które cieszyły się liczną frekwencją młodzieży.

W dniu 28 maja odbyła się tradycyjna wycieczka „majówka“ całego zakładu do pięknie położonych lasów Sielpi, Gatnik i Miedzierzy, gdzie młodzież pod kierownictwem Dyrektora zakładu i całego grona nauczycielskiego spędziła cały dzień.

Zawsze niezatarte wrażenie wynosi młodzież z wspólnej „majowej wycieczki“, która pozwala wychowankom swobodnie ze swymi nauczycielami i wychowawcami spędzić czas na wolnym powietrzu wśród śpiewów, zabaw i pogadanek. W tej wspólnej wycieczce szkolnej wzięli udział po raz pierwszy rodzice młodzieży.

## 2. Gminy szkolne.

W bieżącym roku sprawozdawczym istniały gminy klasowe we wszystkich oddziałach klas od II—VII włącznie. Zarządy gmin, jako organy wykonawcze samorządów klasowych, zbierały fundusze na cele społeczne, zwoływały posiedzenia sekcji samopomocowych, których celem i zadaniem było spieszyć słabszym w nauce kolegom z pomocą, a biednym o ile możności z materjalnem wsparciem.

Wyrazem utrwalenia się między młodzieżą prawdziwego koleżeństwa i dobrze zrozumiałej solidarności, było kontynuowanie składek na „Zywy pomnik“, co świadczyło o powinowactwie duchowem z tradycją zakładu. Młodzież ślubowała bowiem, celem uczczenia istnienia dziesięciolecia Niepodległości Państwa Polskiego, utrzymywać po wsze czasy własnym kosztem jednego ucznia

w bursie. Zobowiązanie wypełniały gminy. Nadto z własnej inicjatywy przyczyniały się do akcji budowy bursy, zakupując na ten cel cegielki. Również gminy, zwłaszcza klas wyższych, inicjowały urządzenie poranków i obchodów narodowych.

W ten sposób zarządy gmin kształciły i rozwijały w członkach gminy uczucia obywatelskie i patriotyczne. Kontrolę życia gmin wykonywali, jako kuratorzy, opiekunowie i wychowawcy klas.

### **3. Kronika uroczystości i obchodów.**

Dnia 11 października odbył się uroczysty poranek w 150 rocznicę bohaterskiej śmierci Kazimierza Puławskiego. W poranku wzięli udział także rodzice młodzieży.

Dnia 15 października po czwartej lekcji nauki wygłosił przemówienie do młodzieży nauczyciel Muszyński p. t. „Wojna przyszłości a zagadnienie obrony kraju“.

Dnia 31 października odbyła się staraniem młodzieży uroczystość propagandowa „Dnia Oszczędności“. Okolicznościowe przemówienie wygłosił nauczyciel Mierzanowski.

Dnia 11 listopada w jedynastą rocznicę wskrzeszenia Państwa Polskiego młodzież ze sztandarem udała się na nabożeństwo do kościoła. Po nabożeństwie urządziła wspólnie ze seminarjum nauczycielskiem uroczystą Akademię w sali Straży Ogniowej. W Akademii wzięła udział licznie miejscowa publiczność.

Dnia 13 listopada w dzień patrona zakładu św. Stanisława Kostki młodzież udała się ze sztandarem na nabożeństwo do kościoła. Po nabożeństwie wróciła do zakładu, gdzie odbył się dla niej uroczysty poranek. Na poranek przybyli rodzice młodzieży.

Dnia 29 listopada w rocznicę Powstania Listopado-

wego urządziła młodzież nabożeństwo za poległych bohaterów—powstańców. Po nabożeństwie odbywała się regularna nauka szkolna do godziny 11-ej, o godzinie 11-ej odbył się uroczysty poranek ku czci bohaterów urządzony staraniem klasy II-V-ej.

Dnia 5 grudnia staraniem młodzieży gimnazjalnej i seminarjalnej odbył się uroczysty Wieczór Listopadowy dla młodzieży wszystkich szkół, celem złożenia hołdu bohaterom walki o Wolność Narodu w r. 1830 i 31, zaś 6 grudnia odbyła się ta sama uroczystość dla szerokich warstw miejscowego społeczeństwa.

Dnia 16 grudnia zakład wziął udział w żałobnem nabożeństwie jako w rocznicę śmierci ś. p. Gabryjela Narutowicza, Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Po nabożeństwie młodzież wróciła do normalnych zajęć szkolnych.

Dnia 18 grudnia po lekcjach szkolnych urządziła klasa VI poranek ku czci generała Bema.

Dnia 11 stycznia wygłosił do młodzieży Dr Sarnecki, lekarz szkolny, odczyt o gruźlicy.

Dnia 15 stycznia odbył się poranek po lekcjach szkolnych ku czci Wł. Reymonta. Poranek urządziła kl VI.

Dnia 22 stycznia wychowawcy klas na lekcjach szkolnych poświęcili gorące wspomnienia powstaniu r. 1863.

Dnia 15 lutego po lekcjach szkolnych odbył się podniosły poranek dla młodzieży, celem uczczenia odzyskania przez Polskę dostępu do morza.

Dnia 26 lutego odbył się odczyt dla młodzieży o Lidze Narodów.

Zakład nasz święcił uroczyste dzień Imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Wieczorem 18 marca odbył się capstrzyk gimnazjalnej muzyki po ulicach miasta, zaś 19 marca odbyło się uroczyste nabożeństwo, defilada młodzieży szkolnej i oddziałów W. F. i P. W. uczniów gimnazjalnych, poczem odbyła się uroczysta Akademia, poświęcona zasługom Marszałka, urozmaicona produkcjami orkiestry gimnazjalnej, chóru i deklamacjami Akademię urządzono wspólnymi siłami gimnazjum i seminarjum—W Akademii wzięli udział Przedstawiciele Władz i bardzo wielka liczba publiczności. 139-tą rocznicę wiekopomnej Konstytucji 3 Maja w 11-leciu niepodległości Ojczyzny obchodzono nader uroczystie.

Dnia 2 maja wieczorem przeszła ulicami miasta dęta orkiestra gimnazjalna, która wzbudziła entuzjazm i radość.

Dnia 3 maja odbyła się o godzinie 10-tej rano pod „Orlem“ msza polowa. Po nabożeństwie odbyła się defilada uczniów zakładu i oddziałów szkolnych W. F. i P. W., poczem młodzież udała się do sali „Sokola“ na uroczystą Akademię. Na program Akademii złożyły się między innymi: okolicznościowe przemówienie, produkcje orkiestry gimnazjalnej, chór uczennic i uczniów, deklamacje, okolicznościowy obrazek sceniczny i żywy obraz. Na Akademię przybyli Przedstawiciele Władz, jak również miejscowa i okoliczna publiczność. Akademię urządziła wspólnymi siłami młodzież gimnazjum i seminarjum.

Młodzież wzięła bardzo czynny udział w propagandowym tygodniu. Ligi Obrony Powietrznej Państwa i Przeciwigazowej.

#### **4. Pogadanki z rodzicami.**

W obecnym roku szkolnym grono nauczycielskie udzielało ścisłych informacji w sprawie zachowania się i postępów w nauce uczniów rodzicom dwa razy w miesiącu.

Ponadto Dyrektor zakładu wyczerpująco informował rodziców z prowincji każdego tygodnia we wtorki i piątki przez cały rok szkolny.

Częste porozumiewanie się rodziców ze szkołą na tutejszym gruncie szkolnym było bardzo wskazane i z tego względu, że zakład jest koedukacyjnym, a koedukację wprowadzono odrazu we wszystkich klasach.

Ten ścisły kontakt rodziców ze szkołą, ta wspólna praca nad urabianiem charakterów młodzieży, wydały dobre rezultaty. Dowodem zaś tego jest chociażby to, że w ciągu ubiegłego roku szkolnego nie było zupełnie poważniejszego wykroczenia wśród młodzieży.

## 5. Harcerstwo.

### a) Drużyny harcerskie męskie.

Na terenie zakładu istnieją dwie męskie drużyny harcerskie.

Pierwsza im. Tad. Kościuszki pod opieką nauczyciela-harcera Bronisława Mikruta, druga im. R. Traugutta, pod opieką nauczyciela Tadeusza Mierzanowskiego. Pierwsza drużyna liczy 27 członków, z których 1 posiada stopień ćwika, 10 stopień wywiadowcy, 7 stopień młodzika. Druga drużyna liczy 24 członków, z których 4 posiada stopień wywiadowcy, 17 stopień młodzika. Praca w drużynach prowadzona jest systemem zastępowym. Drużynowym pierwszej drużyny jest ćwik Stanisław Marchwicki (kl. VIII.), jego przybocznymi są wywiadowcy: Tad. Ignierowicz (kl. V) i Zyg. Szaniawski (kl. VI). Funkeje zastępowych pełnią wywiadowcy: Boh. Tworzyański (kl. VI) i J. Roszkowski (kl. IV). Drużynowym drugiej drużyny jest wywiadowca T. Tworzyański (kl. VII), przybocznym H. Krasowski (kl. VII), zastępowymi również wywiadowcy K. Sokalski (kl. VI) i

M. Ślusarczyk (kl. V).

Zbiórki w drużynach odbywały się dwa razy w miesiącu, w zastępach raz w tygodniu. W pracy drużyn uwzględniano przerabianie materiału do uzyskania wyższych stopni harcerskich poszczególnych drubów. Drużyny urządziły kilka wycieczek w okolicę. Harcerze z drużyn gimnazjalnych prowadzą prasę harcerską w drużynach męskiej Szkoły Powszechnej w Końskich z powodu braku tamże odpowiednio przygotowanych harcerzy na kierownicze stanowiska. Drużyny brały udział we wszystkich uroczystościach narodowych i państwowych. Z tutejszej drużyny wzięło udział 25 harcerzy w II Narodowym Zlocie Harcerskim, który odbył się w czasie P. W. K. od 12 do 23 lipca 1929 r. Czas pobytu w Poznaniu spędzili harcerze pod namiotami pod opieką tutejszych nauczycieli T. Mierzanowskiego i M. Zajczkowskiego. Oprócz udziału w „Zlocie“ harcerze zwiedzili P. W. K., miasto Pasmań, Ogród Zoologiczny i Muzeum Wielkopolskie.

W styczniu b. r. urządziły drużyny wspólną „Choinkę“ oraz zabawę, z której dochód przeznaczono na urządzenie letniego obozu.

W lutym odbyła się uroczystość złożenia przyrzeczenia harcerskiego, które odebrał komendant Hufca Harcerskiego db. Bronisław Mikrut.

Uroczystość odbyła się w obecności Dyrektora zakładu, który w gorących słowach przemówił do składających przyrzeczenie, podkreślając cel i znaczenie organizacji harcerskiej.

W marcu podkomisja prób, istniejąca przy Komendzie Hufca, przeprowadziła próbę na stopień wywiadowcy i sprawności.

W celu zebrania funduszy na urządzenie obozu harcer-

skiego zorganizowano „Tydzień Harcerski“ od 11-17 maja. W czasie tygodnia urządzono zbiórkę uliczną, loteryję fantową, pokazy ćwiczeń cielesnych i rozmaitych gier harcerzy, ognisko ze śpiewami oraz harcerze odegrali sztukę p. t. „Na słonecznej drodze.“

Czysty dochód w kwocie 1115 zł. 4 gr. umożliwi urządzenie obozu harcerskiego w okolicę Żywca nad Solą dla 35 harcerzy. Organizacją obozu zajmuje się nauczyciel Bronisław Mikrut. Nadto drużyny wyszły dwóch harcerzy do obozu instruktorskiego, urządzonego przez Komendę Chorągwi nad polskim morzem. W pracy harcerskiej daje się dotkliwie odczuć brak świetlicy harcerskiej.

#### b. Drużyna harcerska żeńska.

Żeńska drużyna harcerska im. Królowej Jadwigi jest dopiero w zawiązku Liczy 10 uczenie pol komendą dhny Danuty Piotrowskiej (ucz. kl. IV). Powstała w pierwszej połowie grudnia 1929 r. Zbiórki odbywały się raz w tygodniu, na których przygotowywano kandydatki na stopień trzeci. Opiekunką drużyny jest W Pani Janina Szymańska, protektorem Dyrektor zakładu.

### **6. Koło Przyjaciół Harcerstwa.**

„Koło Przyjaciół Harcerstwa“ istniejące na tutejszym terenie od 1926 roku, ma na celu moralną i materialną opiekę nad drużynami harcerskimi oraz propagowanie i szerzenie idei harcerskiej wśród szerokich warstw miejscowego społeczeństwa. Cele swe spełnia „Koło“ przez żywe interesowanie się wszelkimi przejawami życia drużyn. Zarząd „Koła“ popiera materialnie wszelkie poczynania drużyn.

W lipcu 1929 roku poparł wyjazd harcerzy na II Naro-





dowy Zlot Harcerstwa w Poznaniu wszystkimi swojemi funduszami. Podobnie i w bieżącym roku popiera obóz letni urządzony przez Komendę Hufca Harcerskiego.

Do Kola Przyjaciół Harcerstwa oprócz osób prywatnych i rodziców uczniów, należą wszyscy członkowie grona nauczycielskiego i Dyrektor zakładu. Obecnie dzięki zabiegom zarządu liczba członków „Kola“ podniosła się do 90-ciu.

Zarząd „Kola“ tworzą pp. Ziemiński Wacław przewodniczący, Ejgird K., zastępca przewodniczącego, Czarnecki Wł. skarbnik, Mikrut Br. sekretarz, Ks. Dr. Krasa St. Kapelan drużyn.

## **7. Sodalicja Marjańska.**

W roku 1927 za sprawą Ks. prefekta D-ra Krasy została założona w tutejszym zakładzie Sodalicja Marjańska, której celem jest wychowanie młodzieży w zasadach religijnych na silnych i dobrych synów Kościoła i Ojczyzny. Rozwój jej zarysował się dosyć pomysłnie zaraz w pierwszym roku jej istnienia, dzięki intensywnej pracy Ks. Moderatora i pierwszego prezesa. W roku ubiegłym z powodu długotrwałej choroby Ks. Moderatora, śmierci prezesa i jego zastępcy, oraz wystąpienia z zakładu kilku starszych sodalisów nastąpił zastój w jej działalności tak, że w bieżącym roku szkolnym trzeba było całą pracę od początku organizować.

Przeszła jednak zwycięsko czas próby, Zebrania odbywały się co trzy tygodnie, na których sodalisi wygłaszali referaty różnej treści zarówno religijnej, jak świeckiej. Referaty były wygłaszane przeważnie z pamięci, co zaprawiało sodalisów do samodzielności i śmiałości.

Po referatach wywiązywała się żywa i rzeczowa

dyskusja. Świadczy to o wartości zebrań i poruszanych tematów.

Wygłoszono następujące referaty: Istnienie Boga, Sodalisa a Sodalicja, Obowiązki Sodalisa, Sodalisa jako uczeń, Ks. Jan Bosko, Św. Teresa od Dzieciątka Jezus, Prześladowanie religji w Rosji, Papież Pius XI, Dogmat Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marji Panny, Rocznicą 75 letnią ogłoszenia Dogmatu o Niepokalanem Poczęciu, Najświętsza Marja Panna a młodzież, Rozum i Wiara i t. d.

Sodalisi co miesiąc przystępowali do spowiedzi i Komunii św.

Staraniem Sodalicji był urządzony uroczysty poranek ku czci św. Stanisława Kostki, Patrona zakładu w dniu 13 listopada.

Również uczęła Sodalicja rocznicę koronacji Ojca św. Piusa XI. Zarząd Sodalicji był następujący:

Moderator Ks. Dr. Krasa, prezes Wydra Stanisław, uczeń kl. VI, zastępcy Śliwak Franciszek, uczeń kl. VIII, Stefan Mroczek uczeń kl. VI, skarbnik Gzel Eugenjusz, uczeń kl. VII, sekretarz Mikołaj Ślusarczyk, uczeń kl. V.

## **8. Kółka naukowe.**

### A.) Kółko polonistyczne.

Zadaniem Kółka było pogłębianie drogą dyskusyjną materiału naukowego z historii języka polskiego i literatury polskiej przez systematyczne przerabianie lektur i głównych zagadnień historyczno-literackich. Oprócz tego wygłoszono następujące referaty uzupełnione koreferatami i szeroko rowiniętą dyskusją.

1. Kozactwo (Kozłowski IVa).
2. Helena w „Iljadicie a w „Ogniem i mieczem“ (Rataj IVa).
3. „Cenie“ Prusa (Białecka IVb).

4. Typy w „Ogniem i mieczem“ (Marszałek IVb).
5. Liryzm „Ilijady“ (Olesińska IVb).
6. Komizm Zagłoby (ta sama.)
7. Poezja stepów ukraińskich w „Ogniem i mieczem“ (ta sama).
8. Adam Mickiewicz (życiorys) (Piętowski IVb).
9. Sienkiewicz, jego życie i twórczość (Roszkowski IVb.)
10. Opis stepów ukraińskich (Rudowska IVb).
11. „Stara baśń“ (Rudawski IVb).
12. Życiorys Bolesława Prusa, jego twórczość literacka (Smólczyński IVb).
13. Kozaczyzna (Wieńczura IVb).
14. Szlachta w wieku XVII (Zysman IVb).
15. Kaszubi (ten sam).
16. Echa Ilijady w „Ogniem i mieczem“ (Zasacki IVb).
17. Tło historyczne „Ogniem i mieczem“ ten sam).
18. Język „Zemsty“ Fredry (Zysman V).
19. Społeczeństwo polskie po roku 1863 w zabore rosyjskim (na podst. „Syzyfowych prac“ Żeromskiego) (Strzelecki V.)
20. Tragizm młodzieży polskiej w okresie Hurki i Apuch-tina (Dajer V).
21. „Powrót do gniazda“ Kraszewskiego (Laskowski VI).
22. Język polski XVI-go wieku (Chmielnicki VI).
23. „Listopad“ Rzewuskiego (Zmysłowska VI).
24. „Myszeis“ Ign. Krasińskiego (Oźdżyńska VI).
25. „Hugo“ Słowackiego a „Konrad Wallenrod“ Mickie-wicza (Milnerówna VII).
26. „Lambro“ Słowackiego a „Konrad Wallenrod“ Mickie-wicza (Wilk VII)
27. „Korsarz“ Byrona a „Konrad Wallenrod“ Mickie-wicza (Milnerówna VII).
28. Józef Weyssenhoff i jego najcenniejsze powieści (Ar-cab VII).

29. Idea bohaterstwa w utworach Żeromskiego (Kosmulski VIII).
30. Pozytywizm (Lorentz VIII).
31. Liryzm Kasprowicza (Kubiak VIII)
32. Byronizm w literaturze polskiej (Celiński VIII).
33. Rzym w „Irydjonie“ i w „Quo vadis“ (Marchwicki VIII).
34. „Tęsknota“ Marji Konopnickiej (Wiśniewski VIII).
35. Romantyzm polski (Dański VIII).
36. Życiorys i twórczość Asnyka (Halberstadtówna VIII).  
Kuratorem Kółka był nauczyciel Ignacy Drag.

#### B) Kółko historyczne.

Do Kółka historycznego nalażało 10 uczniów. Na posiedzeniach Kółka wygłoszono następujące referaty:

1. Rozwój wojskowości w Polsce. (Chmielnicki VI).
  2. Powstanie narodowości nowożytnej (Gottlieb VI).
  3. Odrodzenie we Włoszech pod koniec XV w. (Laskowski VI).
  4. Jan Zamojski, jako trybun ludzu szlacheckiego (Owczarek VI).
  5. Stosunek Polski do Habsburgów w czasie 30 letniej wojny (Szaniawski VI)
  6. Stefan Czarniecki, wódz i polityk (Szymański VI).
  7. Reformacja w Polsce (Stępień VI).
  8. Stosunek Polski do kozaków (Życiński VI).
  9. Prądyński, (Tworzyński VII).
  10. Kwestje gospodarcze i społeczne w XVIII i XIX w. (Babiko VIII).
  11. Rozwój przemysłu w Polsce (Sliwak VIII).
- Kierownikiem Kółka był nauczyciel Józef Regel.

#### C) Kółko filologiczne

Celem Kółka filologicznego było poznanie literatury oraz kultury starożytnej, szczególnie rzymskiej, na podstawie

lektury pisarzy rzymskich; czytano więc Cezara, Cyncerona, Liwjusza, Neposa, ustępy z Morawskiego literatury rzymskiej i Zielińskiego Historję kultury antycznej. Lektura stanowiła punkt wyjścia do omówienia zagadnień językowo-gramatycznych, rzeczowych i literackich.

Oddzielną całością było przedstawienie filozofji greckiej, potrzebne jako pogłębienie zagadnień filozoficznych przy lekturze Cyncerona.

Omawiano „Filomatę“ wydawnictwo filologiczne dla młodzieży gimnazjalnej, gorliwie prenumerowane przez 50 uczniów i uczenie, przedyskutowano wiele tam zawartych artykułów, budząc w ten sposób u młodzieży zainteresowanie antycznością i wszystkim, co pozostaje z nią w związku.

Kółkiem kierował nauczyciel Karol Muszyński

#### D) Kółko przyrodnicze.

Celem Kółka przyrodniczego było obudzenie w młodzieży samodzielności, spostrzegawczości oraz zamiłowania do przyrody ojczystej. Do tego celu zmierzały referaty uczniów wyjaśniane i uzupełniane przez opiekuna Kółka nauczyciela Tadeusza Mierzanowskiego.

Materiału do wszelkich prac dostarczała wskazana przez opiekuna lektura, a zwłaszcza praca i obserwacja w szkolnym ogrodzie.

Ogród szkolny podzielono na cztery kwatery. Pierwsza przeznaczona jest do hodowli roślin w związku z przerobionym materiałem w kl. 1-szej, druga stanowi dział roślin lekarskich, trzecia zawiera rośliny z najważniejszych rodzin pielęgnowane przez młodzież kl. II-giej, czwarta stanowi szkółkę dzikich drzew i owocowych.

W jesieni zajmowała się młodzież kl. I-IV karczowaniem uschniętych drzew i sadzeniem owocowych.

Na wiosnę szczepili uczniowie dziczki i oczyszczali owocowe drzewa. Również sporządzili dla szpaków i sikorek kilka domków—gniazd.

Kółko urządzało liczne wycieczki w porze zimowej i wiosennej do parku hr. Tarnowskiej, jak również w bliższą i dalszą okolicę, celem obserwowania życia przyrody i badania flory i fauny.

#### E) Kółko geograficzne.

W roku sprawozdawczym zorganizowano Kółko geograficzne. Zebrania Kółka odbywały się raz w tygodniu. W łonie Kółka powstały trzy sekcje. Pierwsza sekcja krajoznawcza urządzała wycieczki w bliższe i dalsze okolice celem dokładnego poznania pod względem krajoznawczym kilku sąsiednich powiatów.

Druga sekcja naukowa opracowywała referaty o poszczególnych ziemiach Polski, aby w ten sposób uzupełnić i pogłębić wiadomości z geografji o Polsce, nabyte na lekcjach szkolnych. Referaty wygłaszano raz na miesiąc, po których zawsze toczyła się ożywiona dyskusja.

Trzecia sekcja fotograficzna miała za zadanie robienia zdjęć z ważniejszych gmachów publicznych, prywatnych, kościołów, ruin zamkowych lub krajobrazów. Kółko liczyło 38 członków. Kuratorem Kółka był nauczyciel L. Liśkiewicz.

#### F) Kółko artystyczne.

W roku sprawozdawczym Kółko artystyczne było głównym motorem ruchu i życia literacko—scenicznego na terenie szkół średnich tutejszego miasta. Do Kółka artystycznego należała młodzież gimnazjalna i seminarjalna.

Jednym z celów Kółka było wydawnictwo miesięcznika p. t. „Młoda Mysl“, która umożliwiała młodzieży pub-

likacje własnych poczynań, podtrzymywała i ożywiała wszelkie poważniejsze aspiracje na polu nauki, literatury, czy życia koleżeńskiego. Próby tedy literackie, ciekawsze spostrzeżenia lub doświadczenia z innych nauk, dział rozrywkowy, wreszcie dział kronikarski składały się na treść czasopisma.. Wyszły w ciągu roku cztery zeszyty.

Dalszym celem Kółka było urządzenie wszelkich imprez, pozostających w związku z uroczystościami państwowymi, narodowymi lub rocznicami ważniejszych wydarzeń historycznych.

Wyłącznie własnymi siłami wystawiło Kółko nader starannie wspaniałe utwór Wyspiańskiego p. t. „Warszawianka“ w dniu 5 i 6 grudnia, celem uczczenia bohaterów „Powstania Listopadowego“. W ciągu roku Kółko odbyło 10 posiedzeń zarządu i 1 ogólne zgromadzenie. Kuratorem Kółka był nauczyciel Ignacy Drag.

### G) Koło L. O. P. P.

W zakładzie istnieje Koło L. O. P. P. młodzieży, liczące 248 członków. Koło zorganizowano na zasadzie statutu L. O. P. P. dla młodzieży. Zarząd wybierany jest z pośród uczniów najwyższych klas.

Prace Koła polegają na urządzeniu Tygodnia lotniczego, propagowaniu idei L. O. P. P. i na współdziałaniu z Komitetem Powiatowym L. O. P. P. Przy Kole istnieje modelarnia lotnicza subwencjonowana przez Komitet Powiatowy. Modelarnię prowadził nauczyciel M. Zajączkowski. Koło prenumerowało „Młodego Lotnika“. W ciągu roku sprawozdawczego zebrało na cele L. O. P. P. ze składek członkowskich i Tygodnia lotniczego 357 zł. 60 gr. Opiekunem Koła jest nauczyciel Mikołaj Zajączkowski.

## 9. Orkiestra szkolna.

Orkiestra szkolna jakkolwiek istniała w latach ubiegłych, to prawdziwy jej rozwój przypada na rok sprawozdawczy. Obecnie stanęła już na wysokim poziomie i stale w rozwoju i zgraniu się postępuje naprzód. Pełny skład orkiestry wynosi 25 uczniów. Próby odbywają się 2-3 razy tygodniowo. W roku obecnym zakupiono 2 nowe kornety i 2 klarnety.

Orkiestra brała udział we wszystkich uroczystościach szkolnych, państwowych i na rodowych, wywołując zawsze atrakcję swojemi występami.

Odegrała kilka pieśni kościelnych podczas polowej mszy w dniu 3 Maja, jak również w czasie mszy polowej w dniu 4 maja, urządzonej z okazji święta powiatowego W. F.

Opiekuje się orkiestrą Dyrektor zakładu Józef Lambert.

## 10. Szkolna Kasa Oszczędności.

Szkolna Kasa Oszczędności rozwinęła w roku sprawozdawczym żywą działalność. Wychowawcy klas przez częste pogadanki starali się zachęcać młodzież do tak potrzebnej, szczególnie w narodzie naszym, cnoty oszczędności. Praca ich wydała owoce, gdyż mimo ciężkich warunków, w jakich żyjemy, wysokość wkładek oszczędnościowych w tym roku była 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub> razy większa niż w ubiegłym i dosięgła poważnej kwoty 1501 zł. 25 gr. Kasa pozostaje pod opieką nauczyciela T. Mierzanowskiego

## 11. Sklep Szkolny.

Sklep szkolny sprzedaje książki, przybory i matejały szkolne oraz niektóre artykuły spożywcze i galanteryjne. Do tej pory sklep nie był współdziałaczem stowarzyszeniem młodzieży. Powstał za pieniądze otrzymywane z różnych imprez szkolnych i ofiar. Obecnie instytucję tą prze-



mienia się na współdzielnię, aby pozyskać większy kapitał do obrotu i zapoznawać młodzież już na szkolnej ławie z celami i korzyściami kooperatyw. Każdy uczeń czy uczenica posiadać będzie przynajmniej jeden udział. Obecnie obrót wynosił 1200 zł., przeciętny utarg dzienny 6 zł. Wartość towaru z końcem roku sprawozdawczego przedstawia 325 zł. Sklepem kieruje uczeń kl. V-tej Prosiński Czesław, opiekunem zaś jest nauczyciel T. Mierzanowski.

## 12. Introligatornia.

W roku szkolnym 1929/30 zorganizowano w zakładzie pracownię introligatorską. Po kilku tygodniach nauki młodzież nauczyła się całkiem dobrze oprawiać książki. W ciągu roku w pracowni introligatorskiej oprawiono 280 tomów z uczniowskiej biblioteki, 20 katalogów okresowych i głównych, 9 książek dla szkolnego sekretariatu, 44 obrazy w oprawę „passe-partout“ ze szkłem (poczet królów polskich), 85 obrazów reprodukcji malarzy polskich, 35 obrazów z ilustracji szkolnej. Nadto uczniowie oprawiali własne książki jak również i kolegów.

Prócz tego podklejano i naprawiano szkolne mapy. W pracowni zatrudnieni byli przeważnie uczniowie kl. III-ciej, Pracownię prowadził nauczyciel M. Zajączkowski.

## 13. Świetlica.

W roku sprawozdawczym istniała „Świetlica“ dla młodzieży. Świetlica była otwartą cztery razy w tygodniu od godz. 4-7 wieczorem. Była bogato zaopatrzoną w czasopisma naukowe i ilustracje, z których część prenumerował zakład, część zaś Komitet Rodzicielski. Komitet Rodzicielski zakupił dla Świetlicy radjo, liczne gry i zabawy,

Młodzież uczęszczała bardzo chętnie i licznie do Świetlicy (przeciętnie 60 uczniów). Dużem powodzeniem cieszyły się pisma sportowe. Młodzież klas wyższych głównie interesowała się czasopismami, klas niższych gramami. Zainteresowanie Świetlicą wśród młodzieży było znacznie większe zimą, niż porą wiosenną. Regulamin „Świetlicy“ był przez uczniów ściśle przestrzegany.

Było to jedyne ognisko kulturalne dla młodzieży na tutejszym terenie

W czasie otwarcia „Świetlicy“ stale dyżurowali wyznaczeni nauczyciele. W „Świetlicy“ znajdowały się następujące czasopisma: Tygodnik ilustrowany, Światowid, Ziemia, Harcerz, Na tropie. Literackie wiadomości, Przyroda i technika, Stadjon, Radjo, Młody lotnik, Muzeum, Wychowanie i oświata, Czasopismo geograficzne, Czasopismo przyrodnicze, Kwartalnik klasyczny, Język polski, Kwartalnik historyczny. Opiekę nad Świetlicą miał nauczyciel M. Zajączkowski.

#### **14. Hufiec szkolny im. Marszałka Małachowskiego.**

Hufiec szkolny istnieje na terenie tut. zakładu już ósmy rok. Do tego czasu przeszło w Hufcu przeszkolenie wojskowe w zakresie I stopnia P. W. około 350 uczniów, zaś w zakresie II stopnia około 200. W roku sprawozdawczym Hufiec liczył 68 członków i był podzielony na dwa plutony. Do plutonu pierwszego należeli uczniowie posiadający już I stopień P. W. w liczbie 31, do plutonu drugiego uczniowie, którzy dopiero w roku sprawozdawczym przystąpili do pracy w P. W. w liczbie 37. Do Hufca są przyjmowani uczniowie, którzy ukończyli 16 lat życia i uznani przez lekarza szkolnego za zdrowych i zdolnych do pracy w P. W.

Ćwiczenia i wykłady w Hufcu prowadził nauczyciel tut. zakładu Bronisław Mikrut ppor. rez., przy pomocy uczniów posiadających już II stopień P. W, i obóz wojskowy: Penkina Mieczysława (kl. VI), pełniącego równocześnie funkcję szefa Hufca, Ciasia Stanisława (kl. VII), Gzela Eugenjusza (kl. VII) i Rybczyńskiego Anatola (kl. VII). Ćwiczenia w Hufcu odbywały się normalnie w soboty po południu.

Hufiec posiada swój sztandar. Wszyscy członkowie Hufca mają mundury zakupione częściowo za własne pieniądze, częściowo dzięki staraniom Dyrektora zakładu przez Sejmik powiatu Koneckiego i Zarząd Koła Rodzicielskiego przy tut. gimnazjum. Corocznie członkowie Hufca urządzają tradycyjną wycieczkę kilkudniową. W obecnym roku urządzono wycieczkę w góry Świętokrzyskie, zwiedzając równocześnie Opatów i fabrykę wyrobów ceramicznych w Ćmielowie.

W Hufcu prowadzi się następujące książki: Ewidencję członków, dziennik kontroli zajęć, kronikę Hufca.

Hufiec brał udział we wszystkich uroczystych obchodach, urządzonych przez szkołę lub Miejski Komitet.

## **15. Komitet rodzicielski.**

Institucja ta, z inicjatywy Dyrekcji zakładu powołana do życia w r. 1922, w pierwszych latach swego istnienia wybitnie pożyteczną działalnością swoją wysoce przyczyniła się do należytego pod względem gospodarczym urzędzenia szkoły. Zadania Komitetu w latach 1922, 1923 i 1924 były bardzo szerokie, gdyż potrzeby szkoły w owych czasach były wielkie a środki, asygnowane przez Władze szkolne, znikomo małe, zwłaszcza wobec tego

faktu, iż szkoła, w roku 1916 powołana do życia siłami miejscowego społeczeństwa, a w roku 1921 upaństwowiona, nie posiadała prócz budynku, bardzo zresztą prymitywnie urządzonego, prawie żadnych pomocy naukowych, koniecznych do należytego prowadzenia pracy nauczania i wychowania. Działalność tedy Komitetu w tym okresie z konieczności musiała zdyżać w dwóch kierunkach. Z jednej strony starano się doprowadzić budynek i jego teren do możliwej w danych warunkach doskonałości, z drugiej zaś uzupełniać w miarę możliwości katastrofalny brak wszelkiego rodzaju pomocy naukowych. Z prac w dziedzinie pierwszego z tych zagadnień warto wymienić: Oparkanie zakładu i zadrzewienie jego terenu, urządzenie boiska i kortu tenisowego, założenie ogródka szkolnego i przeprowadzenie remontu zewnątrz i wewnątrz budynku. W dziale drugim działalność była niemniej żywa, a dla pracy nauczania jeszcze bardziej pożyteczna.

Nie było dziedziny potrzeb, dla zadośćuczynienia którym nie sięganoby do finansowej Pomocy Komitetu, który starał się zawsze, (co z uznaniem podkreślić należy), spieszyć z możliwie wydatną pomocą. Poważniejszymi, dotacjami w tej dziedzinie były: Zakup mikroskopu i potrzebnych odczynników, zaopatrzenie szkoły w dobry eparat kinowy, sprowadzenie epidjaskopu do wyświetlania obrazów naukowych z dziedziny geografji, historii i t.d., zgromadzenie przyrządów do ćwiczeń gimnastycznych, udzielanie subsydjów na zaopatrzenie gabinetów, zakup koniecznych książek do biblioteki nauczycielskiej i uczniowskiej, asygnowanie odpowiednich kwot na zakup map historycznych, geograficznych, oraz na oprawę książek i nabywanie szaf bibliotecznych.

W latach następnych 1925, 26, 27 i 28 charakter

świadczeń rzeczowych zmienia się do pewnego stopnia Fundusze Komitetu w tym okresie zaczynają wydatniej służyć sprawie ulepszenia higienicznych warunków życia uczniów. Urządza się i mebluje burzę uczniowską, dla Świetlicy uczniowskiej zakupuje się dobry radjoodbiornik trójlampowy z głośnikiem i zaprenumerowano cały szereg czasopism z rozmaitych dziedzin. W tym okresie pracuje Komitet z Dyrekcją i przedstawicielami Grona nauczycielskiego nad ulepszeniem warunków życia uczniowskiego na stancjach, roztacza opiekę nad pozaszkolnym życiem uczniów, subsydjuje „Kolo Artystyczne“ młodzieży oraz miesięcznik „Młoda Myśl“. Udziela wsparć na wycieczki krajoznawcze, oraz finansuje w roku 1928 letnią kolonję dla słabowitej młodzieży. Kolonja trwała pięć tygodni i w wysokim stopniu przyczyniła się do polepszenia zdrowia młodzieży, biorącej w niej udział.

W roku 1928 Komitet podejmuje starania o wprowadzenie koedukacji w zakładzie, które przy życzliwym poparciu Dyrekcji osiągnęły pomysłny wynik. W związku z wprowadzeniem koedukacji Komitet zobowiązuje się do całego szeregu świadczeń materialnych na rzecz zakładu. W roku zaś 1929 asygnuje ponadto 1000 zł. na urządzenie zbiorowej wycieczki młodzieży na P. W. K. do Poznania.

---

Prace swe w ubiegłym roku szkolnym Komitet Rodzicielski prowadził pod przewodnictwem wieloletniego przewodniczącego p. Ludwika Sokalskiego, na ten rok również powołanego na to stanowisko. Sekretarką Komitetu była p. Janina Szymańska, skarbnikiem zaś p. Stanisław Penkin. Prócz tego w skład Zarządu weszli

pp. Gołębiowska Stefanja, Kronenblum Rubin, Rejecki Bolesław, Sykulski Antoni, Witkowski Waclaw, Zasacki Kazimierz i Zdonkiewicz Aleksander, w charakterze zaś zastępców pp: Bialecki Stanisław, Laskowski Antoni, Olaszewski Marjan, Piekarski Antoni, Maceja Wincenty, Szymański Marjan, Śliwak Antoni, Szwarz Bronisław i Kon Hipolit. Reprezentantami grona byli pp: Dyrektor Lambert Józef, Ks. Dr. Krasa Stanisław, Mikrut Bronisław, Mierzanowski Tadeusz i Muszyński Karol. Do Komisji Rewizyjnej weszli pp: Waleszyński Feliks, Frydman Wulf, Laurman Antoni, jako zastępca Firkowski Mikołaj.

Z prac dokonanych w ubiegłym roku sprawozdawczym należy wymienić następujące: Budowę ustępów dla uczniów. Ustępy zaopatrzone w wentylator i piecyk do ogrzewania Sfinansowano przepierzenie sali na piętrze kosztem 600 zł., celem uzyskania nowej ubikacji.

Sprawa zwiększenia przestrzennej pojemności budynku należy w danej chwili do bardzo ważnych problemów, z powodu dwukrotnego prawie powiększenia się ilości młodzieży, pobierającej naukę w zakładzie. To też piekąca ta sprawa, znajdująca energicznego poplecznika w osobie obecnego Dyrektora zakładu, Józefa Lamberta, znalazła się w pierwszym rzędzie na wokandzie pilnych i ważnych spraw Komitetu. Z jego to inicjatywy opracowano plan rozbudowy gmachu szkolnego i wyłoniono Komitet, celem przystąpienia do realizacji zamierzonych prac. Komitet ten ma się również zająć sprawą budowy bursy dla niezamożnych uczniów. Inicjatywę i tutaj stworzył obecny Dyrektor zakładu, przystępując odrazu do gromadzenia funduszków na wspomniany cel. W skład „Komitetu Budowy Bursy i Rozbudowy Gimnazjum“ weszli pp: Józef Lambert, dyrektor

szkoły, hr. Władysław Tarnowski, Kazimierz Zasacki, administrator dóbr Końskie-Wielkie, Rubin Kronenblum, przemysłowiec, Ludwik Sokalski, prezes Komitetu Rodzicielskiego, Ludwik Piątkowski, starosta powiatowy, Jan Szymański, burmistrz miasta Końskie i Stanisław Malanowicz, inżynier.

Celem poparcia planów rozbudowy wysłano delegację do p. Kuratora O. S. K. w osobach p.p: Zasackiego, Szymańskiego i Sokalskiego.

Ze spraw o charakterze gospodarczym dokonano remontu studni, zakupiono umywalnie dla uczniów, udzielono zwrotnej zaliczki w kwocie 400 zł. kooperatywie uczniowskiej, zakupiono zapasowy akumulator, wieczną anodówkę do radioaparatu, oraz tablicę do ładowania akumulatora, nabyto również komplet gier towarzyskich dla młodzieży, uczęszczającej do Świetlicy.

Ażeby przyczynić się do zwiększenia zewnętrznego splendoru przy publicznych wystąpieniach szkoły, udzielono zapomogi w kwocie 247 zł. na skompletowanie orkiestry uczniowskiej, która przyczyniała się do uświetniania uroczystości szkolnych, narodowych i społecznych. Zakupiono 10 mundurów P. W. dla niezamożnej młodzieży. Na wniosek prefekta Ks. Dr. Krasy zakupiono dla gimnazjum siedem obrazów treści religijnej. Kontynuując piękną tradycję lat ubiegłych i w roku sprawozdawczym, pomimo poważnych wydatków na remont i wewnętrzne urządzenia gmachu szkolnego, przyznano poważny zasilek w kwocie 500 zł. na urządzenie w czasie głównych ferij harcerskiego obozu, w którym znajdują pomieszczenie także uczniowie, którzy, zgodnie z orzeczeniem lekarza szkolnego, potrzebują ze względu na lichy stan swego zdrowia wyjazdu w górską okolicę.

Prócz tego udzielono zapomogi w wysokości 200 zł. na wycieczkę krajoznawczą młodzieży starszych klas udającej się na Wileńszczyznę i do puszczy Białowiejskiej, Poważny przedmiot troski dla Komitetu Rodzicielskiego stanowiła sprawa dożywiania niezamożnych uczniów tutejszego zakładu. Sprawę tę finansowano częściowo, udzielając około 200 zł. miesięcznie zapomogi na ten cel.

Ażeby ożywić życie towarzyskie młodzieży, urządzono 4 marca zabawę towarzyską, w której wzięli udział i rodzice uczniów. Dość znaczny dochód z tej zabawy ofiarowano na budowę bursy, na ten cel również uchwalono przekazać wszystkie nadwyżki, mogące powstać przy zamknięciu roku budżetowego.

Tak się przedstawiała w krótkich, ogólnych zarysach praca Komitetu-

## **16. Dożywianie młodzieży.**

Zasadniczą przyczyną, która akcję dożywiania uczniów tutejszego zakładu czyni niezmiernie doniosłą z punktu widzenia zdrowotnego rozwoju młodzieży, jest w pierwszym rzędzie bardzo wysoki odsetek uczniów biednych lub nawet bardzo biednych, z drugiej zaś tak niski poziom kultury znacznej części rodziców, zwłaszcza wiejskich, iż nawet w tych wypadkach, gdzie warunki materialne rodziców są dosyć dobre, rodzice umieszczają swoje dzieci na tanich i lichych stancjach, na których nie otrzymują należytego dla siebie posiłku. Takie pełnowartościowe pokarmy, jak mięso, masło, mleko, groch, kakao, cukier spożywa ta młodzież tak rzadko, iż dożywianie jej wysokowartościowym pożywieniem było bezwzględną koniecznością. Wychodząc z tego założenia Dyrekcja zakładu w porozumieniu z Komitetem Rodziciel-



skim przystąpiła do zorganizowania akcji dożywiania młodzieży na tak szeroką skalę, aby mogła ona objąć jak największą liczbę młodzieży. Postanowiono przez planową działalność w tym kierunku, zapobiec częściowo przynajmniej tym ujemnym zjawiskom, jakie powstają na tle niedostatecznego odżywiania młodych organizmów. Dożywianie dostarczało tedy młodzieży tych wysokowartościowych pokarmów, które bardzo rzadko w wielu wypadkach spożywała w domu. Opracowany jadłospis tygodniowy przedstawiał się następująco: W poniedziałki młodzież otrzymywała kakao na mleku i bułki. Pojedyncza porcja obejmowała duży kubek kakao i dziesięciogroszową bułkę pszenną. We wtorki wydawano gorące serdelki po dwie sztuki na osobę oraz bułki duże i herbatę, dobrze słodzoną. To samo uczniowie otrzymywali i w soboty. Menu środowe było takie samo jak w poniedziałki: We czwartki gotowano grochówkę na mięsie z kielbasą i wędzonką, suto kraszona i do każdej porcji dawano dużą kromkę pytlowanego chleba. W piątek, jako w dzień postny, młodzież otrzymywała kawę na mleku, dobrze słodzoną i duże kawałki chleba dobrze posmarowane świeżem masłem. W taki sposób młodzież mogła otrzymywać trzy razy tygodniowo mięso, dwukrotnie kakao, trzy razy mleko, raz masło, znaczną ilość cukru i pszenne pieczywo. To też stan zdrowotny młodzieży zakładu w roku sprawozdaczym był, według opinii lekarza szkolnego, znacznie lepszy, niż w latach ubiegłych.

Finansowanie dożywiania odbywało się w ten sposób, iż zamożna młodzież, gdyż i ta na mocy orzeczenia lekarza szkolnego w wielu wypadkach była dożywiana, płaciła całą wartość posiłku, którą bardzo oszczędnie skalkulowano na dziesięć złotych miesięcznie, średnio zamożna płaciła połowę, biedna zaś korzystała z dożywiania

całkowicie bezpłatnie.

Umieszczony wykaz ilustruje udział liczebny młodzieży poszczególnych klas w akcji dożywiania:

W klasie pierwszej korzystało z dożywiania 27 uczniów,

„	drugiej	„	„	21	„
„	trzeciej	„	„	31	„
„	czwartej	„	„	37	„
„	piątej	„	„	19	„
„	szóstej	„	„	21	„
„	siódmej	„	„	11	„
„	ósmej	„	„	3	„

---

Ogólna tedy liczba dożywianych wynosiła 170 młodzieży, co wynosi prawie 60% wszystkich uczniów zakładu. Z ogólnej liczby dożywianych 30% korzystało z dożywiania bezpłatnie, około 27% płaciła połowę należności, reszta zaś dopiero wносиła pełną opłatę. Akcję dożywiania subsydjował kwotą 30 zł. miesięcznie Sejmik powiatowy, oraz jednorazową kwotą 150 zł. Wojewódzki Urząd Zdrowia w Kielcach. Resztę niedoborów pokrywał Komitet Rodzicielski.

Akcją dożywiania ze strony Komitetu Rodzicielskiego zajmował się „Komitet Pań-Matek“ pod przewodnictwem W.Pani Zdonkiewiczowej, które nadzorowały przygotowanie posiłków oraz rozdawały porcje młodzieży. Z ramienia Dyrekcji zakładu w akcji organizowania i przeprowadzenia tej sprawy brał udział nauczyciel Karol Muszyński.

Za poniesienie trudy w akcji dożywiania młodzieży Dyrekcja na tem miejscu składa szczerze „Bóg zapłać“ Komitetowi Pań-Matek, a w szczególności W.Pni Zdonkiewiczowej jako przewodniczącej, jak również nauczycielowi Karolowi Muszyńskiemu z prośbą, by i w przyszłym

roku prowadzono wspólnymi siłami zbożne dzieło dalej.

## 17. Czytelnictwo młodzieży.

Młodzież tutejszego zakładu czyta wiele i chętnie, do czego przyczynia się biblioteka uczniowska dość dobrze zaopatrzona w książki dla młodzieży tak starszej, jak i młodszej.

Biblioteka liczy prawie 1600 dzieł. Ilość tomów wypożyczonych z biblioteki przez młodzież w roku sprawozdawczym ilustruje następująca tabelka.

Klasa	Ilość młodzieży	Ilość tomów
I.	39	406
II.	45	549
III.	37	300
IV.	52	625
V.	30	484
IV.	26	309
VII.	21	566
VIII.	12	231
Razem	262	3470

## 18. Bursa gimnazjalna Im. Juljusza hr. Tarnowskiego.

W roku sprawozdawczym było na utrzymaniu w Bursie 35 wychowanków, uczniów tutejszego gimnazjum od kl. I—VIII. W wieku od 10—14 lat było 8, ponad 14 lat 27 wychowanków. Oplata najwyższa wynosiła miesięcznie 60 zł., najniższa 20. Pełną opłatę po 60 zł. płaciło zaledwie kilku uczniów.

W Bursie znalazło pomieszczenie trzech uczniów, synów emigrantów polskich z Francji, z których dwóch utrzymywał Sejmik powiatu Koneckiego, jednego Magistrat miasta Końskich. Oprócz tych trzech uczniów był jeszcze jeden wychowanek utrzymywany ze stypendjum t. zw. „Żywy Pomnik“, ufundowanego przez młodzież państwowego gimnazjum w Końskich z powodu 10 letniej rocznicy Niepodległości Państwa Polskiego.

Główne dochody Bursy stanowią opłaty uczniowskie. Nadto Sejmik powiatu Koneckiego udziela subwencji 1200 zł. rocznie, zaś W. Pan Władysław hr. Tarnowski 3000 zł. rocznie, która to kwota idzie w całości na pokrycie kosztów najmu lokalu, albowiem Bursa nie posiada własnego budynku. Województwo w Kielcach przyznało 40 zł. na cele ogólne. Przeciętny koszt utrzymania wychowanka wynosił dziennie 1.75 gr.

Opieka nad Bursą spoczywała w rękach Zarządu Towarzystwa Bursy Kierownikiem Bursy jest nauczyciel gimnazjum Bronisław Mikrut, zaś funkcje lekarza pełni bezinteresownie Dr. A. Sarnecki.

Wynajęty budynek jest niehigieniczny i ciasny, posiada zaledwie kilka małych pokoików, dlatego Zarząd Towarzystwa, dzięki inicjatywie i usilnym zabiegom Dyrektora gimnazjum, postanowił przystąpić do budowy

własnego budynku, rozpoczynając gromadzić na ten cel potrzebne fundusze. Należy podnieść z uznaniem, że grono nauczycielskie tutejszego zakładu zobowiązało się dobrowolnie płacić miesięcznie znaczną kwotę na budowę Bursy aż do jej ukończenia.

## 19. Wycieczki.

Doceniając poważne znaczenie wycieczek krajoznawczych i naukowych, Dyrekcja zorganizowała w roku sprawozdawczym następujące wycieczki: We wrześniu od 5-8 na P. W. K. do Poznania. W tej wycieczce wzięło udział 33 uczniów i 2 uczennice pod nadzorem nauczycieli Regła, Szary, Mierzanowskiego i sekretarki gimnazjum Sobockiej. Koszta wycieczki wynosiły 50 zł. od osoby. Subwencji na powyższą wycieczkę udzielił Komitet Rodzicielski, Sejmik powiatu Koneckiego, Magistrat miasta Końskich, nadto pewną kwotę uzyskano z imprez szkolnych. Wszystkie subwencje dały pokaźną kwotę 1169 zł.

Oprócz Wystawy wycieczka zwiedziła miasto Poznań, a w szczególności Katedrę, Ratusz, Zamek, Muzeum Wielkopolskie i Ogród Zoologiczny. Kierownikiem wycieczki był nauczyciel T. Mierzanowski.

W związku z przerobionym materiałem z propedeutyki fizyki i chemji w kl. III-ciej, urządzono z młodzieżą w dniu 15 maja naukową wycieczkę do Opoczna, gdzie zwiedzono hutę szklaną, piec wapienne, posadzkarnię i fabrykę wyrobów szamotowych, Taka sama wycieczka odbyła się dnia 21 maja do Stąporkowa, gdzie młodzież zwiedziła „wielkie piec“, odlewnię żelaza, warsztaty mechaniczne i kotłownię. Po drodze w Piekle zwiedzono kopalnię rudy żelaznej, elektrownię oraz maszyny parowe. Wyczerpujących objaśnień udzielali młodzieży kierownicy

powyższych zakładów przemysłowych. Wycieczkę przyjmowano wszędzie serdecznie, a nawet gościnnie. Kierownikiem wycieczki był nauczyciel fizyki i chemji T. Mierzanowski.

Staraniem Kółka geograficznego odbyła się wycieczka naukowo-krajoznawcza w góry Świętokrzyskie w dniach 5, 6 i 7 czerwca. W wycieczce wzięli udział uczniowie klas IV, V i VII w liczbie 24.

Celem wycieczki było zapoznanie się uczniów pod względem naukowym z okolicą gór Świętokrzyskich, jak również zwiedzenie znajdujących się tamże licznych pamiątek historycznych. W Bodzentynie zwiedzili uczniowie ruiny zamku, szczątki murów okalających niegdyś całą osadę i kościół pochodzący z XIV w. W górach Świętokrzyskich oglądali uczniowie klasztor św. Katarzyny i ciekawą statwę patronki klasztoru i św. Krzyż, którego historję dokładnie poznali. Następnie wyszli na szczyt Łysicy i przeszli całe pasmo Łysogór, gdzie zwrócili uwagę na górę Chelmową, pokrytą lasem modrzewiowym. W ten sposób zapoznała się młodzież z geograficznym położeniem gór Świętokrzyskich, ukształtowaniem powierzchni, źródłami kilku rzek, budową geologiczną Łysogór, florą, oraz z miejscową ludnością, jej charakterystycznym strojem, zwyczajami i obyczajami.

Najważniejszą wycieczką to była ośmiodniowa wycieczka do Wilna i Białowieży celem zapoznania młodzieży z pięknnością i zabytkami naszych ziem kresowych. Wycieczka w składzie 25 uczniów klas starszych pod kierownictwem nauczycieli T. Mierzanowskiego i K. Muszyńskiego wyruszyła dnia 1 czerwca. W Warszawie młodzież zatrzymała się parę godzin, które wykorzystano na zwiedzenie osobliwości stolicy. Mogiła nieznanego żołnierza, pomnik Poniatowskiego, Krakowskie Przedmieście, Katedra św. Jana, pomnik Mickiewicza,

Stare miasto, Łazienki, Belweder i inne zabytki wzbudziły entuzjastyczny podziw znacznej części młodzieży, która jeszcze dotąd w Warszawie nie była. Po zwiedzeniu Warszawy wyruszono w dalszą drogę, obserwując przez okna wagonu zmieniający się krajobraz w miarę posuwania się na północny-wschód.

Po przybyciu do Wilna, chłopcy, jakkolwiek zdrożeni, z radością udali się do miasta, którego pierwszą osobliwością była Ostra-Brama ze swym sławnym obrazem N. Marji Panny Ostrobramskiej. Zdumienie i podziw na widok wspaniałej prostoty świętego przybytku: chwila żarliwej modlitwy i młody zastęp maszeruje do schroniska, gdzie po kolacji zdrożona młodzież zasypia snem kamiennym. Na zwiedzenie Wilna poświęcono dwa dni. Piękno Wilna krajobrazowe, czystość i porządek ulic, świeży wygląd pięknych gmachów publicznych i prywatnych, ciekawe pod względem historycznym staromiejskie dzielnice, niezmierne bogactwo zabytkowe wielu kościołów o pięknej architekturze zewnętrznej i bardzo pięknem zdobnictwem, ogromna ilość wspaniałych dzieł sztuki i zabytków naszej przeszłości dziejowej, wszystko to było przedmiotem szczerego i gorącego podziwu uczestników wycieczki. Wycieczka zaś statkiem do miejscowości Werki dała poznać młodzieży niezwykle piękno wybrzeży Wilji, które niezatarte wywołało wrażenie na chłopcach. Wszyscy zrozumieli, że Wilno jest jedną z najpiękniejszych pereł w koronie Polski. Uprzejmość i dobra wola spotykanych ludzi również przyczyniły się do spotęgowania tych korzystnych wrażeń. To też z uczuciem przykrości żegnali się wycieczkowicze z drogiem i pięknem miastem, wsiadają do pociągu, który miał otworzyć przed nimi bory Białowieży. Od Hajnówki zaczęto już wjeżdżać do puszczy. Dopiero jednak po

przybyciu do Białowieży, zanurzono się pod przewodnictwem leśniczego p. Jankowskiego w „przepastne głębiny“ rezerwatu puszczańskiego, gdzie człowiek jako gospodarz nie występuje. Wspaniałe, niebotyczne drzewa jakgdyby w szalonym wyścigu pną się do słońca. Zwaly, powalonych przez burze i wichry drzew, zamykają niekiedy możliwość poruszania się w pewnym kierunku. Niezmierna mieszanka drzew rozmaitych gatunków, bogate podszycie leśne, cudowny w różnorodności swojej kobierzec zieleni czynią z puszczy coś tak niezwykłego, że zrozumiałym i żywym staje się dla tych, którzy to widzą, nieśmiertelny opis puszczy litewskich u Mickiewicza.

Uprzejmość przewodnika pozwoliła uczestnikom wycieczki wniknąć w historję puszczy, zapoznała ich w ogólnych zarysach ze znaczeniem puszczy, jako jedynego w Europie rezerwatu, gdzie można badać pierwotną, ręką człowieka niekrępowaną, gospodarkę przyrody. Z uczuciem dumy dowiedzieli się uczniowie, że świat naukowy nie tylko polski i europejski, ale nawet amerykański żywo interesuje się puszczą ze względu na nieograniczone wprost możliwości w zakresie badań, do których puszcza daje olbrzymie pole. Następnie zwiedzono muzeum przyrodnicze, gdzie uczestnicy wycieczki podziwiali różnorodności i bogactwo fauny puszczańskiej. Wspaniałe park i pałacyki myśliwskie Białowieży uzupełniły wrażenia.

Młodzież opuszczała puszcę z głębokim wewnętrznym przekonaniem o niezmiernem bogactwie i piękności Ziemi Ojczystej.

W roku sprawozdawczym Hufiec szkolny urządził swą tradycyjną wycieczkę w góry Świętokrzyskie, zwiedzając równocześnie Opatów i fabrykę wyrobów ceramicznych w Ćmielowie.



Dnia 10 maja kl. VII urządziła całodzienną wycieczkę krajoznawczą na rowerach do Drzewicy (31 km.) pod opieką swego wychowawcy nauczyciela Józefa Regła.

Zwiedzono na miejscu ruiny zamku Kazimierza W., stary kościół z dobudówką a także fabrykę „Gerlach“, wyrabiającą noże, nożyki, widelce i t. d.

Kierownik fabryki oprowadził młodzież po wszystkich działach, udzielając rzeczowych wyjaśnień. Wieczorem zdrowo i cało wróciła wycieczka do Końskich.

W połowie maja zrobiła wycieczkę klasa V na Czarniecką Górę, celem zbadania tej miejscowości nader ciekawej pod względem geograficznym i flory. Kierował wycieczką nauczyciel L. Liskiewicz.

Dnia 23 maja podjęła wycieczkę kl. II do Tomaszowa Mazowieckiego, aby zwiedzić tamtejsze zakłady przemysłowe i bardzo interesujące, znajdujące się w pobliżu „Niebieskie źródła.“ Wycieczkę prowadził wychowawca klasy Br. Mikrut

Dnia 4 czerwca urządziła taką samą wycieczkę kl. I pod przewodnictwem swego wychowawcy M. Zajączkowskiego.

Dnia 11 czerwca udała się kl. III b wraz ze swoim wychowawcą ks. Dr. Krasą do Miedzierzy, gdzie zwiedziła leśne kultury i partję lasu, pokrytą przeszło stuletniami drzewami.

W roku bieżącym udzieliły subwencji na wycieczki krajoznawcze i naukowe następujące instytucje:

Magistrat miasta Opoczna	300 zł.
Sejmik powiatu Koneckiego	125 „
Kasa Komunalna w Końskich	75 „
Dyrekcja Elektrowni w Końskich	40 „
Bank Ludowy w Końskich	20 „
Komitet Rodzicielski	450 „

---

Razem 1010 zł.

Wszystkim tym instytucjom Dyrekcja gimnazjum na tem miejscu składa serdeczne podziękowanie imieniem młodzieży, której powyższe subwencje umożliwiły zwiedzenie i poznanie swojej Ojczyzny.

## **20. Stypendja.**

Sejmik powiatu Koneckiego udzielił subwencji w kwocie 1457 zł. na częściowe zapłacenie opłat szkolnych dla niezamożnej a pilnej młodzieży. Nadto utrzymywał w bursie własnym kosztem dwóch uczniów tutejszego gimnazjum, synów emigrantów Polaków. Również Magistrat miasta Końskich utrzymywał w bursie jednego ucznia syna emigranta Polaka.

## **21. Św. sportowe młodzieży gimnazjalnej.**

Zwyczajem lat ubiegłych i w roku sprawozdawczym Święto Sportowe młodzieży zakładu było połączone z Powiatowem Świętem W. F. i P. W. w Końskich, które odbyło się w dniu 4 maja. Udział w tem Święcie wzięły nie tylko szkoły, ale także i te organizacje z powiatu, które prowadzą u siebie pracę na polu W. F. i P. W.

Program Święta obejmował zawody lekkoatletyczne, w strzelaniu z broni malokalibrowej i rozgrywki w piłce siatkowej i koszykowej. Aby uniknąć specjalizacji uczniów w poszczególnych działach lekkiej atletyki, młodzież tutejszego zakładu brała udział jako zespół w kilku konkurencjach lekkoatletycznych tworzących wielobój. W tym wieloboju, w poszczególnych konkurencjach, wyróżnili się swemi wyczynami osiągając najlepsze wyniki następujący uczniowie: Cias Stanisław (kl. VII) w rzucie oszczepem osiągnął 40 27 metr., w rzucie dyskiem 33.15 metr., w rzucie granatem 77 metr., oraz w pięcioboju wojskowo-

sportowym zdobył największą ilość punktów. W pchnięciu kulą o wadze 7.25 kg. Nowiński Ludwik (kl. VII) osiągnął 11 metr, w skoku wdał Arcab Waclaw (kl. VII) osiągnął 6 metr, zaś w skoku o tyczce Rejecki Jan (kl. VI) 2.75 metr. Klubiński Władysław (kl. VII) rzucił dyskiem na 31.45 metr. W biegu sztafetowym zespół tutejszego zakładu zajął drugie miejsce (do innych biegów nie stawał).

Również pierwsze miejsce zdobyła drużyna zakładu w strzelaniu z broni małokalibrowej na odległość 50 metr.

W rozgrywce w piłkę siatkową nasza drużyna zajęła pierwsze miejsce, bijąc drużynę Prywatnego gimnazjum w Skarżysku w stosunku 26:9. W grze w piłkę koszykową drużyna tutejszego gimnazjum zwyciężyła drużynę Prywatnego gimnazjum w Skarżysku w stosunku 13:9, zdobywając tem samym pierwsze miejsce i w tej konkurencji.

Naogół młodzież tutejszego zakładu górowała swą sprawnością i wyrobieniem fizycznym nad resztą młodzieży, biorącej udział w tych zawodach, zdobywając szereg nagród przechodnich i indywidualnych.

## **22. Sprawozdanie lekarza szkolnego.**

Szkolny gmach leży na końcu miasta, wśród pól, blisko lasu, ma więc dużo słońca i dobrego powietrza, co wpływa dodatnio na ogólny stan zdrowia uczniów. Klasy są duże, objętość przypadająca na jednego ucznia jest ponad normę około  $\frac{1}{4}$  m<sup>3</sup>.

Stan rozwoju fizycznego młodzieży zbadano dwukrotnie podczas roku szkolnego. Wyniki badań okazały się zadowolające, co zanotowano w kartach zdrowia. Porad le-

karskich udzielono 560, najczęściej przypada na porę jesienną z chorobami dróg oddechowych. Oprócz badań indywidualnych poddano szczegółowemu badaniu stan fizyczny kandydatów do Hufca szkolnego, do orkiestry i na dożywianie. Z chorób zakaźnych odnotowano 11 wypadków anginy, 17 grypy. Choroby te żadnych śladów po sobie nie pozostawiły, jedynie gruźlica wzbudza poważne obawy. Odnotowano jeden wypadek śmierci, 3 uczniów musiało przerwać naukę na czas dłuższy z powodu objawów płucnych, 10% skrofulicznych. Czystość ciała dobrze utrzymana dzięki przymusowym kąpielom co dwa tygodnie.

Wygłoszono szereg pogadanek o gruźlicy, alkoholizmie, nikotynie, pomocy w nagłych wypadkach, czystości ciała i ubrania, przyzwyczajaniu dzieci do dbałości o własne zdrowie i otoczenia.

—:—:—

W czasie od 28 marca do 2 kwietnia włącznie hospitował zakład JWP. Wizytator Konstanty Bzowski.

---

Młodzież obrządku katolickiego w ciągu roku sprawozdawczego przystąpiła trzy razy do św. spowiedzi i Stołu Pańskiego, zaś od 12 do 14 marca odbyły się dla niej nauki rekolekcyjne, wygłoszone przez Ks. Kan. Dr. Wacława Kosińskiego, proboczsza w Skaryszowie.

---



## 2. Religja.

K L A S Y	I.	II	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
Katolicka obrz. lać.	23	41	27	17	26	27	35	25	19	11	251
Ewang-augsburska.	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Pravoslawnna	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Mojżeszowa	15	3	3	1	5	5	2	4	2	1	41

## 3. Narodowość.

K L A S Y	I.	II.	IIIa	IIIb.	IVa.	IVb.	V	VI	VII.	VIII	Razem
Polska	41	46	30	18	31	32	37	29	21	12	297.

#### 4. Wynik klasyfikacji.

K L A S Y	I.	II.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
Postęp bardzo dobry	—	1	—	—	—	—	1	1	—	—	3
"    dobry	10	8	6	1	2	4	7	3	8	3	52
"    dostateczny	21	18	15	9	16	18	15	14	8	7	141
"    dostateczny z zastrz.	6	5	1	2	2	3	6	3	1	—	29
"    niedostateczny	1	9	7	4	11	4	6	6	4	2	54
"    przezn. do egz. uzup.	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2
"    nieklasyfikowano	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2

#### 5 Miejsce zamieszkania rodziców.

K L A S Y	I	II	III a	IIIb.	IVa.	IVb.	V	VI	VII	VIII	Razem
W siedzibie zakładu	31	26	12	7	16	15	21	15	10	5	158
W powiecie	6	14	12	7	19	9	8	7	5	3	82
W innych pow. polski	4	6	6	4	4	6	8	7	6	4	55
Zagranica	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2

**6. Zatrudnienie rodziców.**

K L A S Y	1.	II.	IIIa.	IIIb.	IVa.	IVb.	V.	VI.	VII.	VIII.	Razem
Rolnicy ziemiane . . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1.
Rolnicy włościanie . . .	3	14	6	5	5	2	11	3	9	1.	59.
Samoiśtni przemysłowcy	2	—	1	1	3	4	—	1	—	—	12.
„ rzemieślnicy	2	6	5	2	10	6	6	7	5	—	49.
„ kupcy . . .	13	4	6	2	2	4	2	2	1	1	37.
Pracownicy rolni . . .	1	2	—	—	3	4	—	1	—	2	13.
„ przemysł.	1	2	—	—	1	—	1	—	—	1	6.
„ handlowi	—	—	—	1	1	4	—	—	—	—	6.
Wolne zawody umysł.	2	2	—	—	1	—	2	1	—	—	8
Urzednicy państwowi, Samorząd. i prywatni	13	12	8	7	3	4	7	9	4	4	71.
Niżsi funkcjonariusze państw. samorz. i prywatni	3	3	2	—	—	2	2	3	—	2	17.
Emeryci . . . . .	—	—	—	—	—	1	2	—	—	—	3.
Właściciele realności .	—	—	1	—	2	—	3	—	1	—	7.
Zupełne sieroty . . .	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	3.
Inne zawody . . . . .	—	—	1	—	—	—	1	2	1	—	5.
Razem . . . . .	41	46	30	18	31	32	37	29	21	12	297.



## 7. Statystyka egzaminu dojrzałości.

W terminie letnim w roku szk. 1929/30.

W dniach 26 27 maja 1930 r. pod przewodnictwem Dyrektora Zakładu Józefa Lamberta zdali egzamin dojrzałości następujący publiczni uczniowie i uczennice.

IMIĘ i NAZWISKO	Data i miejsce urodzenia	Religja	Dzień zdania matury.
Józef Celiński	12,8 1909 Cichobórz	rzym- kat	26 maja 1930 r.
Tadeusz Czerwiński	17,2 1910. Grocholice	"	"
Władysław Dański	14/2 1909 Modliszewice	"	"
Bina Halberstadtówna	29,11 1907. Końskie	możż.	"
Kazimierz Kosmulski	25,2 1912. Przedbórz	rzym- kat.	"
Juljusz Kubiak	17,8 1911. Stefanów	"	"
Włodzimierz Lorentz	29,3 1912. Irena	"	"
Stanisław Marchwicki	14,5 1908. Sadłowizna.	"	"
Franciszek Śliwak	30,1 1910. Końskie.	"	27 maja 1930 r.
Henryk Wiśniewski	4,12 1909. Piła	"	"
Jan Wolski	8,4 1908. Końskie	"	"

Wypracowania pismienne przy egzaminie dojrzałości w terminie letnim były:

### JĘZYK POLSKI:

1. Jan z Czarnolasu. Przemówienie na zebraniu młodzieży.
2. Rozwinąć słowa Żeromskiego z Międzymorza; „Przychodzimy na to jałowe wybrzeże z cudownego losów użyczenia, na skutek przedziwnej zapłaty, ażeby żeń uczynić naszej wolności skarb bez ceny.“
3. Przyszły zawód jako teren pracy dla Państwa

### HISTORJA:

1. Gospodarcze i polityczne znaczenie Polskiej Wystawy Krajowej w Poznaniu.
2. Bolesław Chrobry i Kazimierz Wielki, jako twórcy mocarstwowej Polski.
3. Nowożytny ruch kolonizacyjny, jego przyczyny oraz znaczenie kolonij dla Państwa.

### JĘZYK LACIŃSKI:

Sprawozdanie posła w Kartaginie po bitwie pod Kananu, (przełożyć z języka łacińskiego na język polski.)

### JĘZYK FRANCUSKI:

1. L'esprit satirique dans les comédies de Molière.
2. Citez guelgues exemples de femmes qui se sont rendues illustres dans l'histoire de la Pologne par leur patriotisme.
3. La mer—sa beauté et son utilité.

### MATEMATYKA:

1. Tytułem odszkodowania za zniszczone ławki poleciła Dyrekcja złożyć klasowej gminie pewną kwotę. Zarząd gminy uwolnił 5 uczniów najbiedniejszych od tego podatku i okazało się, że gdyby każdy z placących złożył o

20 gr. więcej niż wypadło, gdyby wszyscy uczniowie płacili, kwota zebrana byłaby o 1 zł. większą od żądanej, gdyby zaś składali o 10 gr. więcej, brakowałoby do żądanej kwoty 2 zł. Ilu było uczniów w klasie i jaką kwotę mieli złożyć?

2. Naczynie walcowe do mierzenia ilości opadów atmosferycznych ma średnicę 32 cm. Podczas deszczu przybyło 1.38 kg. wody. Ile hektolitrów wody spadło na przestrzeni 1 km<sup>2</sup>?



## WYKAZ UCZNIÓW I UCZENIC W R. 1929 30.

(TLUSTY DRUK OZNACZA POSTĘP BARDZO DOBRY).

### KLASA 1.

#### a.

Andratschke Józef.  
Arczyński Jan.  
Bialecki Stanisław.  
Dwurzyński Zygmunt.  
Gąsiorówna Celina  
Gotlieb Rubin.  
Jedynak Zygmunt.  
Kon Jerzy  
Kosmal Włodzimierz.  
Kośmider Kazimierz  
Kronenblum Aron  
Kronenblumówna Jadwiga.  
Lewin Henryk.  
Lewiński Jerzy.  
Lewinsohnówna Jenta.  
Lewinsohnówna Perla.  
Lewensztadt Menachem  
Maciejewski Stanisław.  
Nazarówna Ryma.

Olszewska Zofja.  
Owezarkówna Janina.  
Podkowiński Władysław.  
Rejecka Halina.  
Rubinówna Ania  
Siedlecka Róża.  
Sliwak Józef.  
Stangierska Helena.  
Wajnberger Waclaw.  
Wieńczurówna Anna.  
Witkowska Marja  
Zdonkiewicz Ryszard.

#### b.

Tysiącej Henryk z zastrz. z j. franc.  
Wiktorowicz Zygmunt           "  
Mijasówna Karola           "  
Frydman Moszek z zastrz. z hist.  
Hammer Abram           "  
Siedlecka Chana z zastrz. z j. pol.

#### c.

**Golański Stanisław** wyst. dn. 20 11 1929

**Kacówna Helena** wyst. dn. 30.11.1929

**Weis Wacław** wyst. dn. 30.11.1929

**d.**

Eichlówna Franja.

**KLASA II.**

**a.**

Bąkowska Jadwiga.

Borowiczówna Irena-Janina.

Brzeziński Jan.

Bzdziłko Ryszard

Cygankiewiczówna Petronela

Dziubiński Jerzy.

Edelistówna Balcia.

Karkowski Józef.

Kominkówna Lucyna.

Laskowski Seweryn.

Mierzanowska Barbara.

Olszewska Krystyna.

Pacholczyk Ryszard.

Piwowarczycówna Regina.

Popiołkiewiczówna Stefanja

Rozenblum Boruch.

Stanisławski Henryk.

Stanisławski Mikołaj.

Ślusarczykówna Stanisława.

Stangierska Jadwiga.

Szymańska Janina.

Szustakówna Janina.

Szustak Witold.

Szewczyk Michał.

Tworzyański Bojomir

Wiśniewski Janusz.

Zdonkiewicz Jerzy.

**b.**

Kosmal Ryszard z zastrzeżeniem z j. polskiego

Szafański Antoni " " francuskiego

Szwarcówna Janina " " polskiego

Weis Karol " " francuskiego

Witych Juljan " " francuskiego

**c.**

Adamczyk Franciszek wystąpił dnia 15. I. 1930 r.

Bilski Adam " " 1. II. 1930 r.

Grot Tadeusz " " 15. V. 1930 r.

Korusówna Janina " " 1. II. 1930 r.

Roszkowska Barbara " " 20. XII 1929 r.

Zamachowski Wojciech " " 25. III. 1930 r.

**d.**

Bartoszewicz Ryszard

Dworak Wilhelm

Ejchel Salomon

Kosierkiewiczówna Aurelia

Krych Ryszard

Pęczek Jan.

Rurarz Stefan

Wojta Franciszek.

KLASA IIIa.

**a.**

Chameczyk Mikołaj.  
Cukrowska Teodozja.  
Czekańska Zofja.  
Dąbrowska Zofja  
Górski Władysław.  
Goździkowski Józef.  
Halberstadt Sara.  
Kassyk Antoni.  
Olesińska Joanna.  
Osóbka Stefan  
Pizlo Elżbieta  
Pizlo Tadeusz.  
Rafałowicz Chaja.  
Rozen Perla.  
Sikorzanka Irena.  
Szczepański Stanisław.  
Ślifierz Jan.  
Śliwak Feliks.  
Waleszyńska Krystyna.  
Wypiórkiewicz Jan  
Życiński Jan.

**b.**

Dorosławski Zygmunt z zastrz.  
z j. franc.

**c.**

Nowak Szczepan wyst. 21.1. 1930  
Stupnicki Stanisław 15 5

**d.**

Dziuba Stanisław.  
Ignorowicz Witold.  
Maciejewski Józef  
Stępień Edward.  
Wieczorkiewicz Jan.  
Wilusz Wojciech.

KLASA IIIb.

**a.**

Barański Józef.  
Boba Tadeusz.  
Kania Jan.  
Krępski Zdzisław.  
Płachta Jan.  
Podkowiński Stanisław.  
Prasał Czesław.  
Sydor Władysław.  
Wilk Jan.  
Wiśniewski Włodzimierz

**b.**

Telecki Henryk z zast. z j. franc.  
Witkowski Tadeusz z zast. z  
geografji.

**c.**

Kozłowski Antoni wyst. 30 11 1929  
Prosiński Maciej wyst. 30 1 1930

**d.**

Grundman Pinkus.  
Kurkiewicz Jan.  
Rafalski Zdzisław  
Słowiński Jan.

KLASA IVa.

**a.**

Blumencwejg Ella-Wolf  
Borowicz Jan.  
Gulá Józef.  
Jach Stanisław.  
Koryciński Tadeusz.  
Kotwica Stanisław.  
Kozłowski Stefan.  
Kusiakówna Marja  
Lindenbaum Dawid.

Pacholczyk Władysław.  
Pałysiewicz Tadeusz.  
Piwowarczyk Zdzisław.  
Rataj Jan.  
Rudnik Waclaw.

Siedlecki Abraham.  
Siedlecka Rachela.  
Szylska Krystyna.  
Szymański Marek.

**b.**

Dąbrowski Jerzy z zastrzeżeniem z j. polskiego  
Olszewska Marja " " matematyki

**c.**

Kusiakówna Edmunda wystąpiła 15. V. 1930 r.  
Męcina Stanisław wystąpił 15. V. 1930 r.  
Patynowski Franciszek " 15. V. 1930 r.  
Turalski Stanisław " 15. V. 1930 r.

**d.**

Gerszenowiczówna Frajdla. Penkin Marjan.  
Gołębiowski Tadeusz. Słowiński Mieczysław.  
Paczyński Marjan. Sykulski Piotr.

KLASA IVb.

**a.**

Bartkowski Zygmunt  
Bialecka Janina.  
Ceder Mordka  
Lekston Longin.  
Macejówna Marja.  
Olesińska Barbara.  
Piotrowska Danuta.  
Piętowski Henryk.  
Ratajczak Józef.  
Rudowska Hinda  
Rudawski Kazimierz.

Sobański Stefan.  
Smółczyński Józef.  
Wieńczura Józef.  
Wielgosińska Marja.  
Wiktorowicz Kazimierz.  
Zasacki Stanisław.  
Zysman Nuta.  
Rejecka Zofja.  
Rafałowiczówna Ryfka.  
Zawadzianka Gabryela  
Guzikowski Władysław.

**b.**

Kleinerman Ryfka z zastrzeżeniem z j. polskiego.  
Marszałek Bolesław " " francuskiego  
Wiśniewski Zdzisław " " łacińskiego

**c.**

Kopacz Tadeusz   wyst. 16 maja r. b.  
Madej Zygfryd     „   18 lutego r. b.

**d.**

Pawłowski Edmund     Szwarc Rajmund.  
Roszkowski Jerzy.     Uberman Karol.

**e.**

Sznajfus Antoni egz. uzupeł.

KLASA V.

**a.**

Bajerkiewicz Jan Miłosław	Laurman Czesław
Bogacka Marja Wiktorja	Malarczyk Franciszek
Broszkiewicz Waclaw	Piekarski Leopold Hubert
Cwajg Chana Rejla	Postuła Zbigniew.
Czerwiński Kazimierz Bolesł.	Reniec Jan.
Dajer Henryk	Strzelecki Konstanty.
Dobrowolski Mieczysław	Szymczyk Władysław.
Firkowski Zdzisław	Waleszyński Zygmunt.
Fornal Józef	Wępa Stefan.
Henke Wincenty Jan Marjan	Wójcik Witold.
Ignerowicz Tadeusz Włodz.	Zysman Pinkus.
Kusiak Czesław Henryk	

**b.**

Fiutkowski Kazimierz	zastrz. z. j. polskiego
Kafka Oldrzych	„ „ łacińskiego
Postulanka Aleksandra	„ „ „
Rurarz Mieczysław Józef	„ polskiego
Wielgus Stanisław	„ „ łacińskiego
Witkowski Wilhelm Kazimierz	„ „ łacińskiego

**c.**

Byczkowski Henryk	wystąpił dnia 15 V. 1930 r.
Rupniewski Antoni Aleksander	„ 15 V. 1930 r.
Sykulski Franciszek-Albin	„ 9 V. 1930 r.
Skóra Zygmunt †	„ 25 XI. 1929 r.

**d.**

Matynia Wiktor  
Prosiński Czesław Kazimierz Karol  
Świtakowski Leon Zbignew

**e.**

Ślusarzcyk Mikołaj Marjan egz. uzup.

KLASA VI.

**a.**

Baran Franciszek  
Chmielnicki Hersz  
Gołębiowska Marja.  
Gotlieb Chaskiel  
Laskowski Tadeusz.  
Mroczek Stefan.  
Nowacki Jan.

Ożdżyńska Janina  
Penkin Mieczysław  
Piekarski Cezary.  
Rubinówna Chaja  
Sobolewski Władysław.  
Sokalski Kazimierz.  
Szaniawski Zygmunt  
Szymański Mieczysław  
Secemska Bajla  
Tworzyański Bohdan  
Zmysłowska Stanisława.

**b.**

Opara Jerzy z zastrz. z j. polskiego  
Owczarek Jan „ „ „  
Stępień Władysław „ z matematyki.

**c.**

Siuda Jan wystąpił dn. 15 V. 1930 r.

**d.**

Gawlicki Tadeusz.  
Olszewski Jan.  
Rejeki Jan.

Suskiewicz Wacław.  
Życiński Tadeusz

**e.**

Laurmanówna Henryka  
Zasacka Anna

KLASA VII.

**a.**

Arcab Wacław.  
Białas Franciszek

Ciaś Władysław.  
Gzel Eugenjusz  
Klubiński Władysław.  
Krasowski Henryk.  
Krych Marjan



Kubiszewski Józef.  
Małysiak Bronisław.  
Milnerówna Rywka  
Misiowiec Jan.  
Pić Zdzisław  
Rudnik Michał.  
Rybczyński Anatol.  
Tworzyński Tomir  
Weintraubówna Gitla.

**b.**

Wydra Stanisław z zastrz. z l. taó.

**c.**

Słomski Stefan wyst. 15.V.1930 r.

**d.**

Dąbrowski Bernard.  
Nowiński Ludwik.  
Wilk Józef.

KLASA VIII.

**a.**

Czerwiński Tadeusz.  
Dański Władysław.  
Halberstadtówna Bina.  
Kosmowski Kazimierz.  
Kubiak Juljan  
Lorentz Włodzimierz.  
Marchwicki Stanisław.  
Śliwak Franciszek.  
Wiśniewski Henryk  
Wolski Jan.

**b.**

Babiko Eugenjusz.  
Celiński Józef.

---

## Spis książek szkolnych na rok 1930/31.

### kl. I.

- Religja. Ks. Tomasz Gunia; Zasady wiary katolickiej. Cz. I. Stary zakon.
- J. polski Balicki J. i Maykowski St. Kraj lat dziecinnych. Szober St.: Gramatyka jęz. polskiego w ćwiczeniach. Zeszyt trzeci wyd. XIII i czwarty wyd. XII.
- J. franc. Szarota J., Pierwsza książka do nauki jęz. francuskiego, Wyd. VII. Dla chłopców.
- Historja: Gebert B. i Gebertowa G., Opowiadania z dziejów ojczyźtych dla niższych klas szkół średnich. Część I i II.
- Geograf: Romer E. i Polaczkówna M., Pogadanki krajoznawcze. Wyd. III.
- Matemat: Sierzputowski T., Arytmetyka. Część II. Wyd. IX.
- Przyrod. bez podręcznika. Do domowego użytku służyć może Domaniewski: Pogadanki przyrodnicze część I, II i III.

### kl. II.

- Religja. Gunia T., Zasady wiary katolickiej. Część II.
- J. polski: Balicki J i Maykowski St, Będziem Polakami. Gramatyka jak w kl. I
- J. franc: Szarota J. Pierwsza Książka do nauki jęz. francuskiego. Wydanie VII. Szarota J., Druga książka do nauki jęz. francuskiego Wydanie czwarte.
- Historja: Gebert B. i Gebertowa G., Opowiadania z dziejów ojczyźtych dla niższych klas szkół średnich. Część II i III.
- Geograf.: Romer E. i Polaczkówna M., Geografja dla II kl. szkół średnich. Wydanie II.
- Matemat: Sierzputowski T., Arytmetyka Część III. Wydanie VII.
- Przyrod.: jak w kl. I.

### **kl. III.**

- Religja:** Ks. Gerstman A. i ks. Szmyd G. Czytania biblijne i katechizmowe Cz. III.
- J. polski:** Reiter M., Czytania polskie. Tom III. Wydanie X. Gramatyka jak w kl. I.
- J. franc.** Szarota J., Druga książka do nauki j. francuskiego. Wydanie IV.
- J. niemiec:** Jakóbiec J. i Leonhard St., Druga książka do nauki j. niemieckiego. Wydanie V.
- Historja:** Bzowski K., Nauka o Polsce współczesnej. Podręcznik dla szkół powszechnych. Wyd. VI.
- Geograf:** Sawicki L., Geografja. Wydanie. IV.
- Matemat:** Sierżputowski T., Arytmetyka. Część IV. Wydanie VII.
- Przyrodz:** Duchowicz - Wiśniewski, Wiadomości z chemji i mineralogji.

### **kl. IV.**

- Religja:** Ks. Baranowski J. Służba Boża. Podręcznik na kl. IV gimnaz.
- J. polski :** Próchnicki F. i Wojciechowski K., Wypisy polskie dla szkół średnich. Tom IV. Lektura podstawowa: Mickiewicz A., Grażyna. II. Sienkiewicz: Ogniem i mieczem. Homer: Iljada. Gramatyka jak w niższym gimnazjum.
- J. łaciń:** Lewicki T., Wstępna nauka j. łacińskiego. Podręcznik dla kl. IV gimnaz. hum., Część I i II. Wydanie IV.
- J. franc:** Szarota J., Troisième livre de français. Wyd. III.
- J. niemiec:** Jakóbiec J. i Leonhard St., Trzecia książka do nauki j. niemieckiego dla szkół średnich. Wyd. IV.
- Historja:** Gebert i Gebertowa G., Historja starożytna Część I i II. Wyd. IV.

Teksty źródłowe: od 1 - 12.

**Geograf:** Radliński T., Geografia Rzeczypospolitej Polskiej i Wolnego Miasta Gdańska, Wyd. VIII.

**Matemat:** Mihulowicz J., Podręcznik arytmetyki i algebry dla IV kl. gimn. Wyd. VI. Zydler J., Geometria w zakresie szkoły średniej, Wyd. XVI.

**Przyrod:** Kołodziejczyk i Sumiński, Podręcznik do nauki przyrody. (Botanika i zoologia)

### **kl. V.**

**Religja:** Ks. Archutowski R., Historia kościoła katolickiego w zarysie. Wyd. VI.

**J. polski:** Wojciechowski K., Wypisy polskie dla szkół średnich. Tom V. Lektura podstawowa: Fredro A. Zemsta. Mickiewicz A., Pan Tadeusz. Homer: Odysseja.

**J. łaciński:** Lewicki T., Wstępna nauka j. łacińskiego. Cz. II. Wyd. IV. Szczepański J., Wypisy łacińskie do użytku szkół średnich. Wyd. IV. Sinko T., Gramatyka łacińska. Wyd. II.

**J. franc.:** Szarota J., Paryż. Czwarta książka do nauki jęz. francuskiego. Wyd. III. Gramatyka: Kwiatkowski S. Deuxieme livre de grammaire.

**J. niemiec.:** Jakóbiec J. i Leonhard St., Deutschland und die Deutschen. Część I. Wyd. III. Gramatyka: Lorentz., Gramatyka niemiecka z ćwiczeniami i dyktandami.

**Historja:** Nanke Cz., Historia średniowieczna. Wyd. IV, Lewicki A., Zarys historii Polski. Tom I. Opracował i uzupełnił J. Friedberg. Wyd. 13.

**Nanke Cz.** Wypisy do nauki historii średniowiecznej. Źródła od 12—32.

**Geograf.:** Fuchs F. i Radlinski T., Geografia Europy.

- Matemat.:** Miłłowicz J., Podręcznik arytmetyki i algebry dla kl. V. gimn. Zydler J., Geometria w zakresie szkoły średniej. Wyd. XVI.
- Przyrod.:** Wyhowski Wł., Człowiek. Wyd. III.

### **kl. VI.**

- Religja:** Ks. Archutowski R., Historia Kościoła Katolickiego w zarysie. Wyd. VI.
- J. pol.:** Chrzanowski J. i Wojciechowski K., Wypisy polskie dla wyższych klas szkół średnich Część I. Wydanie VI.
- J. łaciń.:** Owidjusz Wiązanka wierszy. Oprac. T. Sinko. Wyd. VI.-Liwjusz T., Dzieje rzymskie. Do użytku w gimn. przystosował Jędrzejowski. Sinko T., Gramatyka łacińska. Wyd. II.
- J. franc.:** Szarota J., Les provinces francaises Wyd. II. Gramatyka: Kwiatkowski: Troisième livre de grammaire.
- J. niemiec.** Jakóbiec J. i Leonhard St., Deutschland und die Deutschen. Część II. Gramatyka jak w kl. V.
- Historja:** Zakrzewski W., Historia nowożytna. Tom. III. Lewicki; Zarys historii Polski. Opracował i uzupełnił Friedberg.
- Nauka Cz.** Wypisy do nauki historii nowożytnej. Część Wyd. II. źródła od 23-48.
- Geograf.:** bez podręcznika.
- Matemat.:** Miłłowicz J., Podręcznik arytmetyki i algebry dla VI. kl. gimn. Wyd. IV. Geometria: Zydler J., Geometria w zakresie szkoły średniej. Wyd. 16.
- Fizyka:** Sporzyński K. Fizyka do użytku szkół średnich Wyd. VII. Część I. Oprac. Wyczalkowski.

### **kl VII.**

- Religja:** Ks. Sieniatycki M., Dogmatyka Katolicka. Wyd. VII.
- J. polski:** Kridl: Historia literatury polskiej,

- J. łaciń.: Wergiljusz, Wybór z dzieł. Oprac. Sinko. Szepeński J., Wybór z pism filozoficznych Cyncerona. Wyd. III. Terlikowski Fr., Życie publiczne, prywatne i umysłowe starożytnych Rzymian.
- J. franc.: Weckowski St. i Szarota J., La France Część I. Wyd. IV. Gramatyka; Kwiatkowski: Część III.
- Historja: Nanke Cz. Historja nowożytna, Część II. Lewicki; Zarys historji Polski; opracował Friedberg Część II. Nanke: Wypisy do nauki historji nowożytnej Część II. Źródła od 48-60.
- Matemat.: Wojtowicz Wł. Trygonometria płaska do użytku szkół średnich Zydler: Geometria w zakresie szkoły średniej. Mihulowicz: Podręcznik arytmetyki i algebry na kl. VII.
- Chemja: Bruner i Tolłoczko.
- Fizyka: Sporzyński T. II.

### **kl. VIII.**

- Religja.: Ks. J. Lubelski: Etyka katolicka. Tarnów 1926.
- J. polski: Kridl: Historja literatury polskiej.
- J. łaciń.: Sinko T., Poezja Horacjusza z dodatkiem horacjanistów polsko—łacińskich. Wyd. III. 1927.  
Tacyt, Wybór dzieł Oprac. St. Pilch. Terlikowski: Życie publiczne, prywatne i umysłowe starożytnych Rzymian
- J. franc. Weckowski i Szarota; La France. Wydanie III. Część II.
- Pol. współ. Bzowski Konst.: Nauka o Polsce współczesnej, wyd. z r. 1930
- Matemat.: Wojtowicz Wł., Trygonometria płaska do użytku szkół średnich. Wydanie IV. Zydler J.: Zarys geometrii analitycznej na płaszczyźnie. Warszawa, M. Arct. (Wydanie nowe)

Fizyka: Sporzyński, Fizyka do użytku szkół średnich. T. III  
Proped. filozofji: Witwicki, Zarys psychologii. Warszawa-  
Lwów, Książnica-atlas 1928 r-  
Sośnicki: Zarys logiki.



Zygmunt Skóra, uczeń kl. V,  
zmarł dnia 11 marca 1930 r.

## Dostrzeżone omyłki druku:

Strona:	29	wiersz:	2	zamiast:	—	ma być:	4
"	29	"	2	"	do	"	od
"	33	"	6	"	za	"	Za
"	34	"	6	"	prze pędza	"	przepędza
"	36	"	28	"	przezroczy	"	przeżroczy
"	39	"	11	"	Puławski	"	Pulaski
"	40	"	5	"	IV	"	VII
"	41	"	11	"	nade	"	nader
"	41	"	24	"	młodzież	"	Młodzież
"	41	"	26	"	Przeciw gazowej	"	Przeciwgazowej
"	42	"	22	"	Grona	"	Praca
"	42	"	26	"	pełniła	"	pełnią
"	42	"	27	"	Bok Tworzański	"	Boh. Tworzyański
"	42	"	28	"	Drużynym	"	Drużynowym
"	42	"	28	"	drużynowy	"	drużyny
"	44	"	9	"	dwuch	"	dwóch
"	44	"	15	"	Komędę	"	Komendą
"	44	"	18	"	Stopnień	"	Stopień
"	44	"	22	"	drużyzn	"	drużyny
"	44	"	28	"	cele	"	Cele
"	44	"	29	"	intresowanie	"	interesowanie
"	44	"	29	"	przejowami	"	przejawami
"	44	"	30	"	poczynanica	"	poczynania
"	46	"	29	"	Cenie	"	Cienie
"	48	"	17	"	ludzu	"	ludu
"	56	"	23	"	eparat	"	aparat
"	75	"	11	"	polskie	"	Polskie
"	78	"	16	"	Kannanu	"	Kannami
"	88	"	30	"	Cząść	"	Część





